

UNIVERSUL LITERAR

PROPRIETAR:

SOC. AN. „UNIVERSUL” BUCUREȘTI, BREZOIANU 23
DIRECTOR ȘI AD-TOR DELEGAT, STELIAN POPESCU
Inscrisă sub No. 163 Trib. Ilfov

ABONAMENTE:

autorităților și instituțiilor 1000 lei
de onoare 500 „
particulari 220 „

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

BUCUREȘTI I Str. Brezoianu 23-25

TELEFON 3.30.10

APARE SĂPTĂMĂNAL

PREȚUL 5 LEI

ANUL XLVIII • Nr. 48

SAMBATA 2 Decembrie 1939

Redactor responsabil: Mihai Niculescu

In asfințit

Icoane de amurg, infiripate
De gloatele himerice de nori,
Fugarnici și fantastici ziditori,
Ce ne durau feerice palate;

Vagi lacuri de-ametist și de agate,
Cu maluri sidefale și vultori
De purpură, cu nuferi călători
Spre grote-adînci de jar și nestemate.

Rămân a lor statornic făurar,
În vraja tăinuțului umbrar,
Cît Domnul în viață mă va ține;

Iar de-o fi scris, perdeaua de salcimi,
Cîndva, să mă recheme fără tine,
Tot ce-am clădit, visînd, să nu dărîmi.

6 Sept. 1939

I. GR. PERIȚEANU

Generalități despre critică

de NICOLAE ROȘU

Despre drepturile criticii, și despre nevoia de a vedea în critic un adevărat scriitor, s'a vorbit în repetate rânduri. Criticul a existat întotdeauna, în literatură, alături de literatură, niciodată subordonat exclusiv, și tot atât de puțin înaintea ei. Nu raptul că un critic folosește materialul unei opere literare îl pune dintru început într-o stare de inferioritate. Aceasta se înțelege de la sine numai pentru acei critici care-și mărginesc activitatea la comentarii marginale, la analize pedante, sau mai frecvent la prezentarea rezumativă a unei opere cu vagi aprecieri de amănunt tehnic.

Cronicarii literari, iurește, fac parte din această categorie. Unui cronicar conștient și se cere să citească la zi lucrurile literare aparute, să ramane mereu în actualitate, mai mult decât atât, în cotidian, să aibă în vedere gustul publicului și circulația cărților. El nu citește cu pasiune creatoare spre a-și impune ideile, pentru a-și impune opiniile. Cronicarul citește din obișnuința profesională, și din obligație. Citește în funcție de ce scrie, nu în legătură cu ceea ce ar trebui el să scrie. Obligația cetică îl duce la rușine, și scrierea unei cronici la jenă. O carte se poate citi în două sau trei ceasuri, dar se poate adânci în misterioasele ei ascunzișuri, în sugestii pe care le provoacă, în atmosfera de înrepatrănire cu spiritul autorului, mai multe luni sau ani cîmar.

Am văzut cronicari, la noi sau aiurea, scriind săptămânal despre două sau trei cărți, cu aceleași aprecieri, cu aceiași vocabular sarac în expresii; o lamurire superficială și o catalogare stereotipă a genurilor și regnului. Cronicarul nu se are în vedere pe sine, nu urmărește o operă de creație, este resemnă și subaltern în funcțiunea lui. Cum s'a zis foarte bine, îndeplinește rosturile unui secretariat al publicului. Are însă mulțumirea de a vedea cum scrisul lui circulă, se citește, este chiar indispensabil, și această osteneală este apreciată. În occident mai mult, la noi mai puțin, marile edituri au nevoie de acești cronicari. Ei sunt plătiți într-un chip oarecare pentru funcțiunea ce îndeplinesc. Pentru a exercita acest oficiu au neapărată nevoie de o gazetă, de o publicație săptămânală, de un foileton „critic” sau de o rubrică anume rezervată pentru aceasta. N'ar fi de prisos să adăugăm că ideile cronicarului sunt în funcție și de interesele editoriale. Am putea cita numeroase exemple, unele savuroase, altele pline de înțelesuri. În definitiv, orice muncă trebuie plătită, și dacă deținătorul unei cronici nu răvnește la mai mult, pentru o anumită categorie de cititori, este chiar util acolo unde se află.

Criticul, dimpotrivă, își alege singur subiectele, chiar cu risul uneori de a nu fi în strictă actualitate. El este nevoit să citească și să studieze cu o pasiune deslegată de îndatorirea profesională. El citește pentru sine, opere care uneori nu-i vor folosi la nimic, după cum altele vor rămâne prilejul unor studii de adâncime și durată. Un critic format selecționează materialul, înlătură valorile mediocre, nu ține seama de tipărituri ci de substanța lor; se regăsește în afinitățile electice, în coincidențele revelatoare, și își descătușează emoția atunci când se realizează într-o operă de artă.

Iată-l ajuns în zona luminoasă a frumosului, acolo unde, un singur atom a fost deajuns ca să provoace miracolul cleștarului. Pe un fir de viață, pe involburarea gândului însușit de o credință se ridică o construcție arhitectonică, artistică. Opera criticului se află astfel la înălțimea operii studiate, a prilejului uneori, nu numai prin stil, prin frază sau limbă, dar chiar prin sensibilitate, prin asimilarea procesului de creație într-o sinteză de viață.

Când citești aceste pagini de critică vei găsi pe critic, lucid și complex, cu drama lui personală, cu poziția lui în fața vieții, cu ideile, temperamentul și viziunea lui. Sunt critici care cu entuziasm și spontaneitate au scris pagini și volume despre opera unui scriitor, l-au recreat într-o perspectivă limpezită de neînțelegerile vulgului sau ale epocii, l-au restaurat ca pe un erou de roman, și opera lor, departe de a fi un comentariu sau o prezentare rece și obiectivă, este o sinteză luminată în profundele ei sensuri de permanență.

Aceasta este una din posibilitățile criticului literar: să fie un artist al cuvântului, să-și trăiască drama interioară, să-și mărturisească fără ocoluri credința literară. Dintr-o trăsătură de condei, dintr-o singură respirație, sunt critici care au lăsat portrete sau pamflete de puternică analiză sufletească. Din fiecare cuvânt se desprind trăsăturile chipului studiat, fiecare frază adăgă

(Urmare în pag. 6-a)

CHARLES PÉGUY

IV

de AXENTE SEVER POPOVICI

Am văzut decurând în biblioteca unui prieten toată opera lui Charles Péguy. Un raft de cincisprezece volume. Am încercat atunci să-mi adun câteva din emoțiile lunilor mele de lectură. Dar, cât de puțin ne putem apropia de unele lucruri! Omul acesta care a învățat multe dela Platon, dar și dela Descartes, și dela Bergson, a trăit prea autentic și tinerețea mea nu-l poate prinde destul de intim. Charles Péguy gândea mereu asupra vieții sale și, în același timp, își trăia gândirea. Am luat câteva caete în mână. Ce mecanică lirică! În ele oamenii intră și ies, ideile la fel, merg și vin, sistemele se compară între ele, și Péguy, întotdeauna prezent, în fiecare pagină și'n fiecare rând, ripostează. Câteodată chiar el, Charles Péguy, umbra, imaginatul, vine și discută cu el, cu Péguy realul, iar alteori, Dumnezeu își lasă eternitatea și vine în pagină.

Imi presc impresiile deși câteodată sunt mai substanțiale și'n totdeauna mai calde decât istoria. Câteva date precise.

Primul caet din prima serie apare în 5 Ianuarie 1900 și ultimul, caetul al doilea din seria cincisprezecea, în 12 Iulie 1914. Între aceste repere, și numai cu câteva excepții, se înscrie toată cariera de scriitor și toată aventura epică a lui Péguy. Titlul *Cahiers de la Quinzaine*. Și imediat indicația: *Périodique paraissant tous les deux dimanches. Paris, 8, rue de la Sorbonne, au rez-de-chaussée*. Formatul era neobișnuit, tehnica la fel, administrația aproape bizară. O literă clară, simplă, pagini albe care te fac să aștepti ori să meditezi, intervale rezervate imaginației și reflecției personale. Nicio eroare. O literă răsturnată ar fi fost o catastrofă. Echipa de tipografi și de corectori era condusă chiar de Péguy. Totul era în ordine, impecabil. Și abonamentele? A, aci era și mai original. Erau abonați de subscripție cu o sută de franci, abonați ordinari cu douăzeci de franci, abonați de propagandă cu opt franci, abonați săraci cu doi franci și chiar abonați fără niciun franc. Pe scurt, plătea cine voia și cât voia. Paginile erau întotdeauna pline. Studii, texte și comentarii, texte și documente, scrisori și mărturisiri, note, recenzii, debateri parlamentare, conferințe, articole reproduse, etc., etc. Nimic din ce interesa vremea nu lipsea. Și Péguy, întotdeauna mai proaspăt și'n totdeauna mai categoric, își mărturisea cititorului ideile și visurile, iubirile și urile, eșecurile și câteodată (vai cât de rar) succesele.

Redacția era numai de câțiva metri pătrați. Frații Tharaud ne-o descriu cât se poate de pitoresc. Pe un scaun la masă, sever și discret cum era, stătea „Monsieur Bourgeois”, care făcea corespondența, cu consensul să răspundă întotdeauna, chiar

când nu era nimic de răspuns. Câteodată înainta până la masă, solemn, și „le bel André”, curierul, care plăcea mult domnelor, apoi ceilalți, vizitatorii grăbiți, care-și exprimau doleanțele sau felicitările. După ce „Monsieur Bourgeois” se așeza la masă, mai rămânea un scaun liber, pe care-l ocupa cel mai obișnuit vizitator, bătrânul Georges Sorel. Barca lui Charles Péguy trecuse prin multe furtuni, era acum la jumătatea drumului, îndreptată spre țărmurile tradiției naționale. Părăsise deja socialismul lui romantic, părăsise și teoremele marxiste, iar în ultima vreme, rupe legăturile cu Lucien Herr, cu Léon Blum și aproape cu toți ceilalți tovarăși biziari din str. Cujas colț cu Victor Cousin. Impresia și amintirea acestei despărțiri e destul de amară, dar totuși nu atât ca să-l oprească din drum. Destinul lui era limpede și tragic: să meargă cu onoare până la capăt. Și mergea. Dar încă nu prea repede. Apa mai era turbure și stâncile relativismului destul de tari. Printre ceilalți camarazii grupați în jurul *Caietelor*, era și Bernard Lazare, evreul în nervii cărului Charles Péguy (vezi: *Notre Jeunesse*) vedea toată marea Afacerii Dreyfus încă pură, Frații Tharaud, spectatorii superbi, Julien Benda, care n'a înțeles nimic din frazele lui Péguy (ilustrații complete în *Trahison des clercs*), apoi Daniel Halévy, Roman Rolland și nefericitul Lucien Deslandes.

Oare ce-i aduna pe acești oameni în fiecare zi într-o cameră atât de strâmtă? Poate numai adevărul și cultul faptelor pure. Deviza era categorică și aproape brutală: „Dire la vérité, toute la vérité, rien que la vérité, dire bêtement la vérité bête, ennuyusement la vérité ennuyouse, tristement la vérité triste”. Idei mari, de o frumusețe rară, dar care nu atrăgeau vremea. Erau câțiva tineri,

colegi de generație, care-și ofereau reciproc sublimel lor devotamente. Prețioase picături de apă, și strălucitoare, dar numai atât, și din picături nu s'au făcut niciodată fluvii. Ce puteau ei face, financiar, era prea puțin. Pe atunci se cumpărau în Franța numai versurile lui Edmond Rostand și jurnalele cu rezultatele dela hipodrom. Charles Péguy trebuia să ceară ajutoare. Barrès, care-l iubea atât de mult, ni-l evocă în acest rol: „...quand il venait si honnêtement, comme un pèlerin, comme un moine mendiant de l'ancienne France, sollicité pour les CAHIERS et non pas sollicité, mais nous annoncer d'une voix monotone et d'un air grisâtre, d'un air toujours égal, toujours assuré et si fier, qu'il nous donnait le témoignage fraternel de nous demander un service.” Făcea orice pentru triumful acestor grave Caete și pentru binele poporului francez. Urcă scările de serviciu, întindea mâna și saluta. Acum simțea că are o misiune precisă în salvarea poporului. Poporul francez era pentru el poporul ales. Poporul „gamin”, poporul plin de bun simț, poporul de inimă, dar totuși discret, care nu se arată sentimental la prima romanță din chitară, poporul cetățean, poporul artist, poporul eric, care nu se dă niciodată înapoi dela sacrificiu, care nu admite rabat la gesturi, poporul credincios, care cu toate butadele și cu toate asprele sale independențe, știe totuși să se bată și să moară pentru credința sa. Prima lovitură de sabie o dă Sorbonnei. Aci credea Charles Péguy că stă răul inițial al Franței moderne. În această Sorbonă care a înlocuit spiritul „retoric” cu spiritul „științific”, cultura generală bazată pe intuiție și gust cu o cultură specializată și pozitivă. Péguy începe bătălia în acest sens în caetul Israel

(Urmare în pag. ultimă)

Vămile văzduhului

Umeri de clisă duc greul tăcerilor
Soarele pătează cu lepră de tăciune
Și timpul scutură spicul poverilor
Cum scutură câinii din deșertăciune.

Spaima se strânge brățară furtunii
Viermii aleg amintiri mai duiosae
Și rod în neștire frunza cununii...
Și ninge'n uitare cu pudră de oase...

Drumurile nesfârșitului se desfundă
Sub arc de auroră boreală
Durerea și tristețea alunecă în undă
Tot mai înăbușită și mai pală.

MATEI ALEXANDRESCU

ȘTEFAN DIMITRESCU

„La berărie”

expusă întâia oară în 1916 la Expoziția colectivă Tonitza-Dimitrescu.

Vechi reacțiuni contra poeziei moderniste

de G. C. NICOLESCU

Sunt cunoscută reacțiunile lui Duiliu Zamfirescu împotriva poporanismului, a artei inferioare, tendențioase, în general. Reacțiunea în contra modernismului vremii este mai târzie și mai puțin drastică; aceasta, de sigur, din pricină că socotea noile tendințe mai puțin primejdioase pentru arta adevărată, dar și din pricină că privea cu mult mai multă îngăduință exagerările desinteresate ale tinereții, decât concepțiile ascunse ale politicianilor care urmăreau să facă din literatură un instrument de luptă.

Îngăduința lui mai avea și o altă explicație. Cei care credeau că răstoarnă lumea cu inoapțile lor, între 1910—1916, de fapt nu făceau decât să pună în lumină anumite cule ale literaturilor apăsene a cărora influență el o suferise încă de mult. Ascendența lui este vizibilă. Rezistența față de poezia nouă nu era un aspect al tragediei „limitări în timp a tuturor oamenilor și a generațiilor ce se succed fără a se înțelege”, ci era atitudinea omului care cunoscuse și experimentase mai înaintea „inovatorilor” dela noi aceste forme de artă, dându-și seama astfel, mai bine ca oricine, de ceea ce era fatuitate în ele și de ceea ce constituie adevărata și permanenta esență. De aceea, în primul său articol în legătură cu poezia modernistă, Literatura viitorului, el spune: „Nimic nu este al viitorului, dacă nu cuprinde sămburele frumosului clasic”.

Nimic din vigoarea cu care atacase cealaltă direcție a literaturii — poporanismul — la 1909 și 1911, nu se vede acum. Un blând scepticism, abia o ușoară ironie și pretutindeni mai ales dorința de a pune în lumină celor „rătăciți”, cărora, mai tuturor, le recunoaște talentul, că nu se află pe o cale bună pentru realizarea frumosului durabil. Mai îngăduitor decât primul articol este cel de al doilea: Unor prieteni tineri, în care privește pe poezii I. Minulescu, Horia Furtună și I. Pillat cu o prețuire pe care chiar titlul o indică, dar cu aceeași intenție de a-i îndepărta de ceea ce este exagerare zadarnică.

Mult mai importante sunt paginile din comunicarea făcută la Academie în Mai 1916: Câteva cuvinte critice. Este singurul loc unde, discutând poezia nouă, Duiliu Zamfirescu nu se mai limitează la exemple din care să scoată în lumină lipsa de sens a noilor îndrumări ce se dădeau poeziei românești. Era firesc atunci să se raporteze și la teoreticianul modernismului, la O. Densusianu. De numit, este adevărat, nu-l numește, dar faptul că Viața Nouă, dar și atunci totdeauna favorabilă atitudinilor ideologice ale scriitorului nostru, publică note care relevă „atâtea părerii originale în cât sublinierea lor obosește creionul roșu” (1), dovedește că se simte direct alinsă.

Duiliu Zamfirescu recunoaște că nimic nu se simțea în poezia momentului din răsunetul vremurilor grele prin care trecea Europa, accentuând că „o preocupare estetică de sine stătătoare ar fi semnul unei păci sufletești desăvârșite”, ceea ce arată că rămăsese sub slăpănire la Platon. Dar el vede în jur o tendință de a înlocui fondul și forma poeziei cu unele noi și imprumutate. Această voință subordonare influențelor din afară de hotarele țării, care este posibilă și salutară în ordinea economică, nu este posibilă, spune el, pentru ceea ce privește valorile sufletești.

(Urmare în pagina 6-a)

CRONICA

LITERARĂ

Cu „Dealul Perjilor” devine oarecând prin care literatura d-nel Georgeta Mircea Cancicov se situează în categoria humorului. Într-o sută de pagini, autoarea însușește cu o simetrie ingenioasă elementele unui comic rural. Două sate din Moldova, în preajma Siretului, se numesc „Dealul Perjilor” și „Valea Merilor”. Aceste denumiri sunt comice pentru că: „In Dealul Perjilor nu era niciun perj. Toți erau în Valea Merilor iar în Dealul Perjilor erau numai meri. (pag. 11).

Un „primar” și-a îngăduit fantezia de a boteza satele anapoda, și a rămas ca țărani să-i amestece hazul în viața lor primitivă. Alt amănunt util este că satele se află pe locul unei vechi așezări romane, de la care s'a păstrat tradiția ca sătenii să poarte nume clasice: Neron Târneață, Cornelia Opincă, Livia Tărălă, Iulius Pănuș, Demostene Mușuc, Cicero Cocu, Cezar Topărlă, etc. Istoria contribuie la humorul rural surprins de d-na Mircea Cancicov. Nu mai puțin și natura, care face ca în satul Perjilor pământul să nu prască perjurilor, și intră Merilor să nu prască merilor. Gospodarii din Dealul Perjilor cumpără perje din Valea Merilor, iar cei din Dealul Merilor cumpără mere din Dealul Perjilor. Configurația geografică sparge totuși simetria și creează o inegalitate cu consecințe diverse. Perjienii, fiind așezați pe deal, mai depărtăți de drumul civilizației, nu au biserică, nici preot, nici cimitir.

Clopotele, pentru trebuințele creștinești, vin să le tragă în Valea Merilor și tot aici îngroapă și morții; în schimb ei au o moașă, care cunoaște și descantecele, ceea ce lipsește în satul vecinilor; când au nevoie să li se descante, aceștia se ținese de urce dealul. Cu toate acestea, gospodarii din Valea Merilor îi păstrează sentimentul că sunt privilegiați: „Noi, în Valea Merilor, tot mai facem agricultură, din cauza că ne-o învățat boierul și, da, o pricepem. Da' ei de sus, din Dealul Perjilor, de trei ani li bate Dumnezeu. Da's și răi, nașule. — D'apoi, la noi ce cusur au? — Ei, la noi le mai este teamă și rușine de boeri. Da' acolo sus, își dau cu chetărie în cap totă zădăria, unul după altul. Unul după altul, domnule. Ca nebunii, domnule. Da'li drept, domnule, că-i inebunose și necazurile, domnule. Ce crezi, domnule?”

— Ghine zici, domnule. Suhaț nu au; vin la valele. Pământ mai drept nu au; vin la valele. Chimese și omoară ghițele, urcându-le pe toate coclaurile și vin la valele.

Iraaa, stai că m'am zăpăcit la vorbă. Adică, vin la vale pentru toate celea. Asta vreau să spun. Mă pricepi? — Da, nașule, pricep. Adică n'au vale. Numai deal.

— Așa, așa, răspunde Topărlă.

N'au n'ic, domnule. D'apoi dacă și morții li aduc la noi, dom'le... Nici cimitir nu au. Bătar o clopotniță, dom'le, o clopotniță. Uitate așa, cât de mică. (pag. 85-86).

Partenerii conversației vor cunoaște până la urmă ceea ce au bun ce: din Dealul Perjilor: pe madam Cornelia Opincă, moașă, crescătoare de albine și meșteră în descăntec. Compătimitoarea lor critică o desfășoară chiar în drum spre madam Opincă, de care totuși aveau nevoie să le prepare un descăntec.

Sfârșitul cărții ră sare neprevă-

zut, dar simțul deosebit al d-nei Georgeta Mircea Cancicov, pentru humorul primitiv, îl armonizează cu întregul echilibrat al povestirii. Va fi un fel de răsunare a celor din deal, mai năpăsuși, contra celor din vale, mai favorizați de soartă, pentru că au în mijlocul lor boeri care să-i învețe agricultură și să-i civilizeze.

În drum spre madam Opincă, cei doi amatori de descăntec, Cicero Cocu și Cezar, Topărlă aia de la o fată cam aurită, ca madam Opincă a murit. Fata tocmai fusese în vale să spună la biserică să tragă clopotele, și clopotele băteau acum de moarte.

Încremenind în mijlocul drumului, la vestea că, în vreme ce ei o cautau, madam Opincă murise, Cicero Cocu reflectează: „Uite, domnule, enar una ca asta, iaca vezi, nu-mi place, azi ești și mâine Doamne fereste, iaca nu mai ești... ulie așa am fi paț-o și noi cu vaca, așchieori, dacă nu ne pazea Dumnezeu!”

În realitate, madam Cornelia Opincă, nu murise; umbland la prisacă, un stup s'a răsturnat; albinele au mușcat-o și moașă s'a umflat la față. Când fata cam prostănacă a intrat în casă și a văzut-o zacând cu chipul deformat, a crezut că a murit și a dat fuga în vale, la biserică. După puțină zădere, madam Opincă s'a sculat și a pornit și ea domol, spre vale, la preot, să-i citească de înțepături de albine. Astfel apare în ochii lui Cicero și Cezar, care o credeau moartă. „Iuuu, iuuu, vaaaaleu, vaaaaleu, haaaaa, haaaaa, haaa”. Răgau. Au hăhăit cu gura căscată de spaimă. Fugeau la vale, zvârlind ciomegile, pălăriele. Inebunisera”. D'a stați oameni buni. Iuuu! Saaracii oameni, i-o prins vântul cel rău, Doamne fereste. Saaracii oameni, spune prăseacăria Opincă cu chipul vânt și umflat.

Da'stați, oameni buni”, tot striga ea, în urma lor. În fugă, Cocu și Topărlă s'au mai întors odată. Văzându-o, au strigat: Sărqi, oameni buni, sărqi!... Dar erau numai copaci și câmpii. Prăseacăria spunea, cu vocea domoală, cu limba înțeleasă: „Da'stați, mai băeți, ghiniso!” Cocu a căzut jos, că prea i se bătea inima. Topărlă a fugit înainte și'a lăsat pe Cocu jos. S'a întors pe urmă la el, să vadă dacă n'a murit. Prăseacăria i-a ajuns tîpîl. „Iuuu, ...au strigat iarăși! Da'ce-i cu voi? Ce aveți, oameni buni? Astămpărăți-vă oameni buni! I să vă descânt...” (pag. 95,96).

Vestea că madam Opincă a înviat din morți, se răspândește năucitoare în Valea Merilor, și tot satul fierbe de spaimă. Presupusa lor treaptă de civilizație mai înaintată față de cei din deal, se năruște într'un moment de panică. Perjienii cunosc întâmplarea cu stupul și își dau seama că este vorba doar de prostia fetei năuce; cei din Valea Merilor, care au auzit clopotele bătând, și care o văd totuși pe madam Opincă, scoborînd drumul, spre ei, umflată și neagră, nu pot crede decât că a înviat din morți. S'a spulberat iluzoria lor civilizație și superioritate. Perjienii s'au răzburat, fiindcă vecinii lor s'au situat într-o inferioritate morală.

— „Aaaaasta nu-i glumă, să aapuce moou morții să invie. Oooo fi sfâr sfârșitul lumii. Mai știți?”.

Georgeta Mircea Cancicov: DEALUL PERJILOR, Ed. „Naționala Ciornei”

Mircea Mateescu: Realitate și eroare, Colecția „Universul literar”, 1939

Cititorul crede că recenzentul literar scrie din plăcere numai despre volumele de versuri și despre romane. Cronică unei cărți de filosofie și închipue că a fost scrisă fără trageri de inimă, din catorce profesională. De fapt lectorul se înșală. Citim și scriem cu aceeași atenție și interes despre un studiu filosofic și despre o carte de poezii sau de proză literară. Deoarece socotim că filosofia este, ca și creația artistică, tot expresia unor preocupări de natură personală, legate de felul de a fi al autorului, de temperamentul și tensiunile lui launtrice. Cercetarea filosofică se deosebește mai categoric de studiul științific, decât de o scriere literară, cu care se învecinează prin subiectivitate, prin semnele vieții autorului. Așa încât, practic, noi creдем că cine citește poezii și romane ar trebui să citească și cărți de filosofie, și să se simtă atras către ele cu aceeași interes.

În acest sens afirmăm că lucrarea lui Mircea Mateescu, „Realitate și eroare”, este chiar mai prețioasă decât numeroase volume literare ce s'au imprimat în ultima vreme. Citind-o lectorul ar profita mai serios.

Despre ce e vorba în „Realitate și eroare”? Să urăm expunerea cuprinsului cărții, lămurind oela începutul sensul dat termenilor din titlu. Prin *realitate* autorul înțelege starea specială a omului în lume: omul este despărțit printr-o perete al ignoranței, de *adevărul* rost al existenței. Se află undeva un centru explicativ în care poate să stea Dumnezeu, lucrul în sine, sau neantul: nu știm ce este în acest centru pentru că noi suntem așezați la margine, în *afară*, nu suntem tot *una cu el*. Realitatea este deci starea de *despărțire*, de *respingere*: poziția între cunoaștere și non-cunoaștere, *dualitatea*.

Omul tinde însă, împins de o misterioasă forță organică, să fie *una* cu *adevărul* ultim, să înlăture dualitatea, să *unifice* realitatea. Această străduință de a fi tot *una* cu *adevărul* formează obiectul filosofiei. Scopul filosofiei este *unificarea* realității.

„Eroare” este al doilea termen din titlul cărții lui Mircea Mateescu ce trebuie lămurit, ca și primul, potrivit sensului dat de autor. Eroarea este și ea o stare ontologică, față de modul de a fi al omului în lume. Sunt numeroși filosofi cari au construit sisteme de gândire prin care pretindeau ca s'a rezolvat problema *unificării* realului. În concepția acestora omul se *unifica* cu *adevărul*, dualitatea nu mai exista, se stinsese misterul. În operația lor demonstrativă autorii de sisteme se prîjină însă pe o *metodă*, apucă anume cale care duce la unificarea realității. Și pentru a fi socotită adevărată afirmația că realitatea a fost unificată, cea mai sintetică minte gânditoare

a evului mediu, denunță adesea, cu tărie, instinctul „disociației risipitoare”, care disolvă unitatea cuului, împiedicând astfel normaia lui funcțiune paradizică, unificatoare”. (pag. 24-25). Formă de la asemenea constatare, Mircea Mateescu interpretează în scrierea sa o *muncă* de istoric al filosofiei: cercetează pe rând toate metodele importante pe care le-a încercat gândirea metafizică, spre rezolvarea problemei *unificării*, de la începuturile străvechi vechi până în zilele noastre, rezultatu auctetel sale va stabili tot atatea *erori* câte metode a cercetat. Impresionant, firește, acest *pacusm*, și instructiv. În filosofia veche metoda unificării realului consta în „învețarea în ritmul cosmic”, în renunțarea la „viața”, la „goul pământean”; metoda ascetică, a lui „a nu fi tu”. Este o *metoda „eroare”,* pentru că se găsesc argumente contra acestui „a nu fi tu”, sprijinite pe principii creator al individuației. Cum să renunți la *existența* ca să singuri, ei sens sigur este de a fi? Mircea Mateescu cercetează cu îndemănare, metodele „erori” înregistrate de istoria filosofiei, ca derivând intrucativea una din alta. În filosofia greacă, denunță cu Parmenide prima *metodă*, „eroare”: eroarea ca omologare între rațiune și existență. Ideile lui Platon sunt și ele o *metodă*, „eroare” fiindcă postulează puritatea conceptelor iar unificarea lor reclamă negația existenței. Criteriul clarității, la Descartes, este tot *metodă* „eroare”; fiindcă este o „exuberanță logică”, un „eror deductiv”, „superstie la rațiunii divine”. La fel analizează Mircea Mateescu eroarea ca apriorism teologic (Spinoza); eroarea ca „adevărul” convingente care pretind o analiză infinită și cărora Dumnezeu singur poate să le cunoască necesitatea (Leibniz). La Kant Mircea Mateescu face un popas constatănd lucrul esențial pentru studiul lui, că, prin acest filosof se operează în istoria filosofiei o abateră la direcția spiritului metafizic. Până la Kant, unificarea realității se credea posibilă prin felurite metode; criticismul kantian declară imposibilă cunoașterea, și numește absolutul *lucrul în sine*, față de care constituția rămâne exterioară, înarmată doar cu structurile transcendente, cu acele categorii, utile doar spre a cunoaște fenomenalitatea. La Kant se menține dualitatea, filosoful german ferindu-se să recomende altă *metodă* de unificare decât cea tradițională a teologiei. Dar dacă n'a spus nimic despre transcendență, a descoperit în schimb *transcendentalitatea*, tensiunea certă spre transcendență. Aceasta se află în alcătuirea structurală a minții omenești, în categoriile înțelegerii.

De la punctul unde s'a oprit Kant, alte sisteme au încercat rezolvirea problemei nomenalității, recurând la un solu nou de *metode*. Până acum metoda consta în a lua rațiunea ca instrument și a o aplica asupra lumii; de-acum începe metoda de o *teorie* a cunoașterii, adică o analiză a înseși alcătuirii înțelegerii. Și deoarece Kant descoperise la baza înțelegerii tendința spre transcendență, — transcendențialitatea — filosofii ce l-au urmat au socotit că lucrul în sine se află ascuns undeva, chiar în modul de a funcționa al înțelegerii. Spre a absorbi lucrul în sine, era destul să se înțeleagă lumea vizibilă, fenomenalitatea, — aplicându-se asupra ei toate modalitățile de cunoaștere ale înțelegerii. Mircea Mateescu numește *fenomenism* acest curent nou în care absolutul se prinde ca într-o plasă, odată cu cunoașterea lumii văzute sau simțite, a lumii *aparente*. Fenomenalismul n'a propus însă decât tot metode „erori”: eroarea ca „invocare a logicii în câmpul absolutului” (Hege), eroarea ca empirism, ca pozitivism, ca monism al materiei, ca intuitivism și vitalism (Bergson, Nietzsche), ca irraționalism, iara omorât la realități (Kierkegaard, Nietzsche), pragmatism, etc. Efortul ultim al lui Mircea Mateescu se îndreaptă asupra filosofiei fenomenologice, prin reprezentanții ei iluștri Husserl și Heidegger.

Husserl face din transcendențialitate nu o *metodă* a fenomenalității ci una a esențelor. Înțelegerea cuprinde absolutul în măsura în care se referă numai la *modul* al sale *gouie*, iara conținutul sensului, care degradează cunoașterea. Principiul este al reducerei fenomenologice. Heidegger larguște conceptul de *analiza fenomenologică* în analiză existențială. Starea omului este de a se afla în lume; lumea există prin el, transcendența consistă totuși în dorința de a fi în lume; către transcendență ne mână teama de a nu fi în lume, moartea. Mircea Mateescu înțelege prin a declara metode „erori” alături de reducerea fenomenologică (spiritul nu se poate goli de fenomenalitate), cât și unificarea existențială prin teamă (activitatea nu poate fi luată criteriul absolut, ca și rațiunea regina, asceza, etc.). Lată concluzia: „socotim că ipoteza dualista se menține întreaga, ca adevărul și eroarea există deopotrivă, în același rang metafizic și poate cu aceeași funcțiune: stimularea energilor spirituale, pentru aflarea realității însăși (pag. 171)!”

Se mai cuvin câteva cuvinte spre a face legătura cu ceea ce s'a spus la început despre *frumusețea* unui studiu filosofic egală cu aceea a unei opere literare. Frumusețea interioară a studiului sta în motivul care l-a îndemnat pe autor să-l alcătuiască, motiv care este voința de a stabili un fundament absolut al valorilor. Partea doua a lucrării tratează despre *drept* și *valoare*. Autorul este un *jurist*, și năzuința lui de a gasi criteriul absolut al adevărului juridic apare oricui, foarte legitimă. Încursunea în istoria filosofiei a întreprins-o cu credința că va afla suportul necesar unei structuri juridice, ideale, pe cea mai înaltă treaptă de gândire, care e cea metafizică.

Existența „erorii” pe care o postulează final nu l turbură pe autor, pentru că, în dualismul cunoașterii nu se oprește la *eroare* ci la *tensiunea spre adevăr*. Criteriul unic ex-sta un moment ce suntem impulsul să-l căutăm. „Pentru a afla adevărul juridic vom încerca, nemcetat să ne încredem ce poate exista în eternitate...” (pag. 263). Prin „Realitate și eroare” Mircea Mateescu a dat o lucrare de deosebită valoare, care în mod deosebit, le vom pune pe seama exercitiului ne-transformat în virtuozitate. Nu socotim necesar să însemnăm aici aceste neajunsuri, privitoare de pilă la limba literară, la imprecizia termenilor, la oarecare prolixitate de erudiție, etc... O singură v'nă mare îi găsim și o semnina cu regret: faptul de a nu fi utilizat în cercetarea sa și un sistem de filosofie românească: al lui Lucian Blaga. În cele 34 (subliminal 34) pagini de bibliografie, deabia face, *indirect*, mențiune la această filosofie authtonă a cunoașterii, pe care, credem, dacă ar fi aflat-o la un autor străin, ar fi luat-o chiar ca punct de plecare pentru sistematizarea sa.

CONSTANȚIN FANTANERU

De vorbă cu debutanții

Primiți de obicei la redacție un mare număr de manuscrise literare, pe care autorii ne roagă să le publicăm. Până acum, am procedat față de aceste solicitări, cum procedeză și celelalte reviste, — anunțând la „Poșta redacției” ce se publică și ce nu începând cu prezentul număr, noi am adoptat, un procedeu socotit mai nimerit spre a satisface multe cereri de colaborare ce ni se adresează zilnic. Am rezervat locul de aici al revistei pentru rubrica „De vorbă cu debutanții”. Înțelegem prin debutanți, desigur pe cei cari se află în perioada de început a scriurii lor, pe cei cari își manifestă serioasă dorința de a fi scriitori. În acest caz, solicitarea lor de a-i publica este mai mult un apel către noi de a le da o îndrumare, în momentul dificil al debutului. Sunt unii chiar, cari ne cer în scrisori doar atât, să citim, manuscrisele și să le răspundem lîmpede dacă au sau nu talent, ca să știe ce au de făcut. Prin rubrica „De vorbă cu debutanții”, urmărim să fim de folos începătorilor astfel cum ei ne roagă să le fim! Vom publica integral manuscrisele meritoase, vom reproduce fragmente, din cele ce ni se par demne de un comentariu și vom da autorilor îndrumările cerute.

ION DRUMETU

D. Ion Drumetu a trimis trei poezii, două slabe, iar ultima, „Popas în codru”, mai bună. Din ea reproducem numai o parte, pe temeiul cărții ei putem îndemna pe autor să mai scrie!”

Încă nu au plecat la plimbare cerbil Pe poteca din inima codrului pierdută Ei umblă numai în noapte cu lună Spre lacul cu apa verde și stătută.

Tăcerea a prins și mai mult rădăcini între noi

Nici un gând nu mai bate la poartă, nici un dor
Și totuși nu peste mult se va întâmpla ceva
Toate căprioarele vor veni să se adape
[la isvor.

Mai triști suntem ca un cimitir de
[cruci albe
Prin care cântul trece ca un suspin
Tăcerea ne inghite cum marea-o corabie
De mult s'a uscat și mâna de crin.

OFELIA - DANA

„Era la un „pom de Crăciun... mîrosea a
brad și a ciocolată. Afară ninge, ninge
cu fulgi deși, darurile lui Moș Crăciun al
Cerurilor.”

Atunci te-am cunoscut, dar de Crăciun.
Prima scrisoare de la tine, m'a găsit
undeva departe, în alt colț de țară. Al Crăciun,
ne certasem. Era ultima seară a vacanței
pe care o visasem altfel, când mă
despărșisem de tine, în toamnă.

A doua zi plecai. Eșisem în oraș să te
întîlnesc, neștiind ce-ți voi spune, dar eram
sigură că ne vom împăca.

Nu te-am întîlnit. Mă întorceam singură
în ploaie și vînt. Cum trecuseră toate
clipete dragi, cum trecuse și vacanța aceasta,
pe care o așteptasem, ca odinioară, darul
lui Moș Crăciun”. (Fragment din „Jurnalul
unei adolescente”, proză cu calități de sensibilitate,
elementară, fără încheiere artistică, promițătoare).

ANAXAGORAS

„Acesta este păcatul: abuzul de instincte,
care duce la patimă. Dimpotrivă, victoria

totală a spiritului asupra instinctelor, duce
la sfîrșit.”

Sfințenia nu este, însă, starea normală
a omului. Este tot un abuz. O răsturnare
a echilibrului în partea cealaltă. O anomalie!”
(Fragment din articolul „Despre echilibrul
moral”).

Definiția pe care o dai păcatului și sfințeniei,
se sprijină mai puțin pe concepția creștină
și mai mult pe cea elenă, despre
aceste sensuri antropologice. Noi facem
deosebire clară între antropologia creștină
și cea elenă.

În creștinism păcatul se referă mai mult
la lipsa de viață decât la abundența ei.
Instinctele ca afecte, sunt admistibile, lîsus
a avut afecte, în partea lui omenească:
joame, sete, oboseală, somn...

În aceeași s'a intrupat. Sfințenia o confundăm
cu aceea care-i mai mult o *metodă*,
— dar nu necesară. Conținutul sfințeniei
îi formează dragostea, credința, virtuțile
evangelice. Dar nici aceea nu este abuz și
anomalie, în creștinism. La Greci da; — în
Rugătoarele lui Eshil, măsura sfîrșitește
pe Danaide să nu ceară de la zei dreptul de a
rămîne virgine, fiindcă ar fi contra naturii.
În creștinism fecioria este o stare de har,
de paradis, etc.

ENDIMION

Fiecare lucru înmugurește pe dedesubt
Ca ferburile, fără să tresară,
Oamenii își dau ostentii obrazare
Pentru o sindrofie ciudată.
Viespele nu mai au ac și venin

Drumul se închide ca'ntr-o ceașcă
Slugile calcă pe covorașele noi
Să nu trezească moartea din oaspeți.

— Ce bine mi-ai face să curgă ploaia
Să ude salcămii, să le zornăie sălbile
Străile porților și-au lăsat scuturile
Și au intrat în apa caldă a pământului.

— Aș vrea să fiu acum lișiță albă
Peste bălțile adânci ale somnului
Dece nu se trag odată zăvoarele
Să rămănam aci toată viața... prietene?
(Pără comentariu; vă rugăm să ne mai
trimiteți, iscălnind cu numele întreg).

EUGEN ENACHESCU, Elev

Ce trist răsună'n pacea amurgului de
[toamnă,

Istoria-i, — poveste cu goluri de milenii!
Când freamătă pădurea cu galbena ei
[coamnă.

(Strofă aleasă din poezia „În pădure”,
nereușită ca ansamblu, totuși plină de promisiuni. Mai scrieți!).

IOAN CHEREJI

Olga-i țigancă cea mai frumoasă,
Fecioară cu ochii de jar,
Regină pe șatra cea veche și roasă...

Femeie cu buzele roșii, și umeri de var.
Buculele-negre; zambile în noapte,
li joacă pe sânii cei tari,
Când vîntul îngână a dorului șoapte
Și'n cobză îi cântă țigani cobzari.
Olga-i ușoară ca fulgulin... și joacă!

Spre Volga, ea mîna-și adie...
Ea rîde, ea cîntă, ea țipă și... pleacă
Spre țărîmul cu vise spre dulce boție...
Și'n țara cu vise, s'asează pe-o stîncă...
Și vede pe ape lotușii mari

Și vede și Sfîncul în zarea adîncă,
Smaralde și nîmfe cu ochii sprîncări.
Și vede fantome, pe aripi de vânturi:
Sunt visuri bătrîne din aur de stea...

Columbele albe și roze, pe tumuri,
Ce'n dragoste dulce își stămpără setea.
Și-și vede pămîntul mîinii barbare
Întinse'n cocișugul de jad,

Și-și vede și frații — bronzuri pe-altare
Și casa... pe țărîmuri de basme și ape ce cad...
Și Olga visează și plînge în noapte
Iar luna se stinge'n tăcere...

Pustul și negru, iar Volga în șoapte
Poartă pe valuri, spre mările marte
Imaginea fetei cu buzele roșii

Mai roșii ca sîmburii roșii de rodii
Mai senină ca o zi de primăvară, ori Rusaliu
Mai albă și mai dulce ca un mîncușu de
[daliu...

Iar vîntul cînd plînge și geme pe Volga,
Șoaptește: cea mai frumoasă țigancă e Olga.
(Poezia dvs. este ceea ce cheamă o „versificație”. Ați făcut versuri corecte, vioaie,
plăcute chiar, pe o temă veche, azi demodată. Ați cetit poeziile lui Macedonski? Bănuim influența lui. Compoziția dvs. mai amintește și de poezia cu aceeași temă a lui Artur Enăscu. Vă sfătuim să citiți cât mai intens autori moderni: Lucian Blaga, V. Voiculescu, Emil Botla, Simion Stoilnicu, spre a vă forma o emoționalitate adecvată timpului. O lege, în literatură este și aceea de a fi la același nivel de sensibilitate cu vremea în care se produce; aceasta în cazul când nu poate depăși vremea. Poetii mari au depășit totdeauna vremea lor. Dacă în schimb tonul afectiv al poeziei seamănă cu al poezilor morți de 20 sau 30 de ani, este indoiăli că acea poezie e bună).

SĂLBATECE VISURI

de EMIL BOTTA

Toate sunt doar sălbatece visuri.
Și dacă ai fi steaua 'n ceruri, sus, patimile-mi toate de-ar fi nestemate pironite 'n cer...
Și 'n ceresc toiaș de-ar veni un mag să citească abisuri în lutoarele scrisuri...
Dar toate, toate sunt doar sălbatece visuri.

Ingerii au ars minunatele scrisori de dragoste. Muindu-mi degetele în cenușa inspirației arse din greu suspin...
Ah, tristă e lumina de August și cavoul acesta ce mi s'a recomandat: Sunt pădurea!
Ah, mincinoso, ești cavoul ce mă umple de temeri.
Dar, iată, cineva îmi face semn! Înțeleg, văd, înțeleg, deși tulburarea mi-a împânjenit ochii: trebuie să mă gătesc de moarte.
O poruncă nebună aruncată în obraji cu trufie, o durere nebună săpată în obraji: Trebuie!
...Dar sunt un dandy, scumpa mea, un domnișor care și-a cheltuit viața într-un chip ideal de ciudat...
Căprioarelor, duduițele mele, veniți-mi în ajutor,

dați-mi voi modelul unei morți elegante...
Și tu iarași îmi faci semn, să mă apropii îmi faci semn, printre coloanele rupte din marmora lunii.
Toată ești îngropată în aurării, nu-ți văd fața, dar o ghicesc, frumoasă, foarte frumoasă și limpede ca de copil.
(Dar de ce umbli în halul acesta, de ce porți stralele acestea, ca un păun ori altă exotică pasăre?)
Și-mi oferi otrava spunându-mi că e dulce și răcoritoare, că va să-mi potolească arșița și răzi apoi, Ofelie încântătoare.

În cerescul fapt al dimineții văile trec, imperiale...
Sunt frumoase văile mele,

mai frumoase ca stelele pale.

Vale ocean, vale 'n furtună, sufletul meu cu tine se cunună, cu roua ta Cosinzeană, Ileană, vale țăr' de prihană.

Spună ingerii că ești lumina ochilor dumnezeiești; de-ar fi să îți dulcele-mi sicriu, vale, nu vreau să știu.

Dacă sui dealul cu mine te-oi lua, de n'ai putere te-oi ajuta, clară povara, pe umeri te-oi duce, vale, argintia mea cruce.

Surâsul tău e secera grațioasă care taie iarba cea rea, deaceia nu-i de mirare că am căzut în genunchi, asemenea rețelilor ierului. La fel și stelele căzură când, către seară, ai ridicat fața surâzătoare; Seceraiul în ceruri înseamnă că sfârșitul e pe aproape, că moartea e vecină cu noi. Costumul de inger e frumos, darnumă prinde; aripile m'ar trăda fiindcă nu știu să le port, sunt stângaci și stingher, mă împiedec și mă târăsc.

E mare lucru să știu purta cu naturalețe aripile superbe ale ingerului! Deaceia, față 'n față cu surâsul tău, stau în genunchi, fiindcă șborul mi-e strein, fiindcă sunt o iarbă rea și oricine se ia cu mine la trântă, de-mi pune o piedică, mă grabesc pe dată să cad cu inima frântă.

Era o noapte avară ce mi-a dat doar câteva stele, a răs nebun firul ierbii, ale nopții ape au răs și ele. Rezi sunteți stelelor, (oarbilor, v'a bătut vântul friguros al antichității)

am înghețat jucându-mă cu voi un joc pedeapsă, un joc infernal, din care ieși-voi oare cu fața curată ca născut din aurore și lacrimi?

Închipuire, tu-mi arunci piatra nebună a iluziei, mă ametești cu loviturile tale de bici: Hii, Hii!, căluțele de lemn, călușii mei de panoramă!
Doar nu-s de carton și lemnul, Uscatul, nu mi-e frate, suntem din altă plămădă!
Să nu mai strigi că-mi sburlești părul cu țipetele tale, Sprietoreo!
...M'au săturat și cântările pentru muza fără pereche de urită, cântările tale, menestrele. O noapte avară era ce mi-a dat doar câteva stele.

Dragă mi-e libertatea de a visa în lan, de a mă trezi visând în lanul acel ca un leneș învățacel, de a visa moartea, de a mi-o imagina ca un desfrâu. An cu an, clipă cu clipă va crește, mă va cuceri. Tot cuprinsul, întregul, tâlhărește, regiunile acestea singuratece cad în mâinile morții sălbatece. Și însuși lanul îmi va spune, dragul de el, hoțomanul, că e mai bine așa. O, e mai bine așa!

HALO

Ușuratece duri mi-au luat al vieții potir plin cu farmece, buzele-mi ard încă de setea sărutului ce nu mi-a fost dat.

Singurătatea mie nu-mi spune că luna se învață ca o rugăciune, că s' palorile ei aceste medalii, ascunse 'n vitralii.

Sortile mele preadarnice datu-mi-au bunuri amarnice, ursitele mele deșarte datu-mi-au crezul în moarte.

Și tu luminează oare ce-mi dăruie? Culmile-mi reci de pe care te năruie. Și tu dragoste? (căci așa te socot) Doar o durere, atâtea tot.

O aură porți, de moarte și liniști, cu degetul pe buze păzești un mister, mâinile tale, de statuă, reci, au o parte de cer.

Nu știu de unde sosesc făcerile profunde ce se abat asupra-ți ca cetele de ingeri, scuturând pletele.

Vezi umbre de lună cum trec peste ale mării tonuri și miragii... Doamne, atunci se petrec secretele tale naufragii.

Mă întreb de voi ști să primesc ecoul acesta nelumesc! Ah, ași dori să aud cum sună angelicul pas de lună!

Unde se duce, în amurguri cernit, singurătacul frate, alungat de toți, de nimeni iubit și fără cetate?

Unde se duce, rătăcitor, sprijinit de al umbrilor umăr, bolnavu-mi suflet călător printre stele ce nu le mai număr?

Târziul, cu brațele-i reci, mi-l prinde și mi-l înfășoară, Innaltul, din turnu-i de veci, cu săgeata lunii mi-l omoară.

Ci, i-l Intunec, ia-l că-i obosit, pe apa cea oarbă. Alungat de toți, de nimeni iubit, apele să-l soarbă.

Odată și odată buciumul va suna. Viețile noastre, ușoare ca fulgul, s'or cutremura.

Odată și odată umbră vom fi. Viețile noastre și stelele clare le-om preamări.

Niciodată poate n'ai să mai știi de-i luna în ceruri, pierdută 'n eteruri, în albastre pustii.

Sub spânzurătoare

(episod inedit)

de MIRCEA STREINUL

1862
— A venit? — întreabă, poate pentru a zece oară în ziua aceea, domnul Igel, directorul închisorii, chinându-și mustățile arse de nicotină, cari ascundeau sărăcia unei guri cu abia doi-trei dinți în gingiile de-o culoare neplăcută ca a rămelor.

Răspunsul, negativ și deastădată, îl scoase din sărite și, nemaavând răbdare să stea la biroul imens ca o criptă, acoperit cu colecții de legi și dosare voluminoase, legate cu șnururi și pecetluite, domnul director Igel se duse schiopând la fereastră, să privească spânzurătoarea din mijlocul curții vaste și pavate, pe care-o înconjurau zidurile mohorite și roaze de interperii ale penitenciarului din „Austria-Platz”.

— Hm! — făcu domnul director, încercând să ghicească dacă ploaia asta afurisită va continua să-i frământă și mâne bietele oase chinuite de reumatism.

Omul de serviciu, obișnuit să-i citească gândurile, spuse respectuos:
— De mâne se 'nseninează, domnule director!

Bătrânul, care crezuse că e singur în cameră, tresări speriat:

— Erai aici? Poți să te duci, Iancic. Adică stai! Il rog pe domnul subdirector Pasternak să poftescă încoace. Dar imediat! M'ai înțeles? Du-te! Mai ești aici?

Omul de serviciu dispăru ca o umbră după ușa înbrăcată în piele sângerie și bătută cu ținte lucitoare de alamă.

— E 'n toane bune der alte Herr? — se 'ngrijoră subdirectorul Pasternak, culegându-și ochii dintr-o carte, pe care-o feri instinctiv de privirea curioasă a lui Iancic.

— Nu prea. Ploaia-l cam scoate din sărite pe domnul director. Afurisită boală reuma! Mă 'ncearcă și pe mine câteodată, blestemata! — deveni familiar camerierul.

„Domnul Igel iar o să-mi țină o conferință despre decadența disciplinei administrative și despre lipsa mea de patriotism...” — oftă subdirectorul, ale cărui sentimente de simpatie pentru social-democrații dela Viena, unde studiasă, erau cunoscute în întreg orașul. Trecându-și mâna peste părul tuns cu mașina No. 3, murmură un „Lui-l-ar dracu'!”, care se referea la „maniaticul și senilul Herr Direktor”, și se grăbi să bată foarte-foarte respectuos la ușa „Diavolului-schiop”.

— Ia loc, domnule subdirector Israel Pasternak! — și mâna osoasă și cu vine umflante a directorului indică un fotoliu cu arcuiri plesnite, cari împungeau nemilos pielea neagră, scorjită de vechime.

Pasternak se conformă și numai cu greu se decise să-și ridice privirea voalată de ochelari la fața omului de-a cărui limbă ascuțită tremurau până și pietrele penitenciarului din Cernăuți.

Romane! Ca mâne o să aflu că întreții vre-o... Na! atâtea ți-ar trebui! Eu nu admit cocote în casa funcționarilor mei.

„Afurisit individ! Doamne, greu e să ai un director bolnav de reumatism! Și măgarul acela de Iancic nu și-a putut ține gura cu cârțile mele...” — se gândi amărît Pasternak, rozându-și nervos unghiile tăiate până la carne.

— Dacă până la orele șase seara călăul nu va fi aici, să faci o adresă către domnul consilier și să mi-o aduci s'o semnez. Și bagă de seamă să nu mi-o scrii pe coperta vre-unui roman de al duminică! — pufni batjocuritor domnul Igel.

Culpa: crima premeditată;
condamnatul: Inochent Timoteiu, agricultor, în etate de 24 de ani, în deplinătatea facultăților mintale;
victima: Toader Timoteiu, părintele condamnatului;
sentința: condamnare la moarte prin strangulare.

Directorul își apăsă cu pumnii săi uscați și mici tâmpile și gemu. Nici un condamnat nu-l turburase atât de mult ca acest Inochent Timoteiu. Dorise din toată inima ca împăratul să-l grațieze și, prin absurd, chiar sperase acest lucru. Totul îi părea atât de ciudat, încât, împotriva realității, se 'n-

„Mânia zeilor asupra ta!” — se gândi și mai furios subdirectorul, ridicându-se să plece.

— La câțiva pași de noi un om își așteaptă moartea și dumneata ești de-un calm atât de nesimțit, încât... încât... pleacă, domnule!

Pasternak se retrase cu o adâncă plecaciune și închise fără sgomot ușa după sine. În coridor, se izbi de Iancic, care-și permise să-l întrebe perfid:

— Cum l-ați găsit dispus pe Herr Direktor?

Subdirectorul clătină evaziv din cap și-și jură să nu-i mai dea niciodată bacșisuri Kammerdienerului „impertinent și șmecher”.

În biroul său, directorul se plimba tot mai nervos încoace și 'ncolo. Încercase să citească o revistă de criminologie, dar după cinci minute o aruncă plictisit și enervat. Așezându-se iarăși la birou, deschise dosarul celui ce-și aștepta moartea.

treba dacă Inochent Timoteiu comisesse intr'adevăr crima aceea, care pasionase cercurile judiciare din întreaga Austrie.

Seara începuse să se lase prin ploaie mărunță, care-l îmbolnăvea pe director și Iancic aprinse lampa chioară depe birou. Pasternak aduse adresa de amânare a execuției, când camerierul se-apropie pe vârfurile picioarelor, plecându-se ca pentru a spune ceva tainic.

— Domnule director... Nu mai e nevoie să scâliți... A venit... A venit chiar acum... Așteaptă în coridor...

— A venit... — și directorul se scutură ca de frig. — Să se prezinte!

Călăul, îmbrăcat într-o largă manta de călătorie, își făcu apariția.

— Să trăiți, domnule director! Am primit abia ieri orădule... Cu toate că l-am primit cam târziu, aș fi sosit mai curând, însă drumurile 's grozav de desfundate. În Galiția plouă de-o săptămână... Când trebuie să aibă loc execuția?

— Măine în zorii zilei. Deci pela orele cinci... Apuca-te imediat de lucru...

— Am înțeles... Să trăiți, domnule director!

Călăul ieși urmat de Pasternak.

Ortând, directorul îi porunci lui Iancic să aprindă un țelinar.

— Lu-mă la condamnat.

O luă prin coridoarele întortocheate ale închisorii. Pașii lor răsunau a piatră goală; umbrele tremurau pe zidurile mucegăite; câte-un șobolan chițâia înspăimântat de lumină, încurcându-se între picioarele camerierului care mergea înaintea directorului. O tăcere aproape nefirească domnea în această clădire uriașă, ale cărei coridoare fără sfârșit dădeau impresia unui labirint. Nici un lanț nu se mișcă. Deținuții parcă-și țineau răsuflarea și noaptea mocnea a umezeală în ziduri, iar lumina felinarului părea un fluture cu sbor nesigur.

În curte, călăul și ajutoarele sale controlau spânzurătoarea, de-al cărei cârlig fusese prinsă o frânghie nouă, căci cea veche putrezise.

Apoi, ajutoarele călăului trecură în atelierul de tâmplărie al închisorii, ca să pregătească sicriul, și, în curând, loviturile surde ale topoarelor sparseră liniștea nopții. Fiecare lovitură parcă bătea un cui în inima deținuților, cari începeau să se agite surd în celulele friguroase și pline de șobolani pitiți în ungherele umede.

Iancic veni la călău:

— Domnul director m'a trimis să-ți arăt odaia dumnitale... Am făcut și-oleacă de foc, că noaptea aiasta are să fie cam răcoasă... Sunt trei paturi în ea...

— Nu-i nici o grabă, domnule Iancic. Mai bine să fumăm o țigară aici, sub streșină, pân'or termina ajutoarele mele cu sicriul. Doamne, cumplit m'a sdruncinat călătoria aceasta! Mi se părea mereu că nu se mai sfârșeste... Așa ploii n'am mai pomenit din optsute-treizeci!

Călăul avea o voce moale, obosită, și, uneori, abia șoptită. În etate de 50 ani, pareă, totuși, mai bătrân și-avea o privire sfioasă de om nenorocit. Îmbrăcat în haine cuvinicioase, cam demodate, făcea impresia unui negustor. Lui Iancic îi plăcea să stea de vorbă cu dânsul, căci călăul știa întotdeauna o mulțime de noutăți sau de istorii ciudate.

— Am avut mult de lucru în ultimul timp. Alaițăleri, am spânzurat o iemee la Lemberg. Și-a ucis ibovnicul, ca să-l prade. Urst a mai sbatut! M'a sgarinat, m'a mușcat... A trebuit să-i leg mâinile. Da aiestă, al vostru, ce-a laptuit? Ha? Am auzit că-i un biet tinerel...

— Și-a omorât tatăl.

— Cumplit lucru!

Capatul țigarilor lucea în întuneric. Ploaia ropotea acum și-acoperișul de tablă al clădirii suna ca o carabană. Pe stradă, trecea uneori câte-o căruță, însă huruitul roților abia de se-auzea prin sgomotul ploii.

În celula condamnatului la moarte nu pătrundea nici un sunet. Flacăra felinarului pălăia sărac, așa că ungherele rămăneau întunecate, ascunzând țesăturile păianjenilor. Directorul se-asezase pe-o laviță și se gândea cum să înceapă. Celorlăți condamnați la moarte, cari trecuseră pe aici, le spusese întotdeauna brusc, fără mișcă: „Măne ai să fii spânzurat! Să-ți trimit un preot?” — dar acestuia parcă nu-i putea vorbi astfel.

— Zezi, măi băiete... — îl îndemna cu glas blând directorul.

Condamnatul se supuse și se-aseză pe scândura goală a patului de fier.

— Măi băiete... Măria sa împăratul... a respins cererea ta de grațiere... Dumnezeu să te ierte, căci mâne dimineață... mâne dimineață... știi tu... Hm! Flacăul dădu din cap că înțeles.

Directorul reluă cu glas stins:

— Cum de ți-ai ucis tatăl, măi băiete, că ești om întreg și cu judecată?

Flacăul își strânse a tăcere încăpăținată dinții.

Renunțând să insiste, directorul oftă; apoi, continuă:

— A fost vara ta pela noi...

Condamnatul se ghemui în sine și ochii îi luciră atât de chinuit, încât bătrânul funcționar simți o milă cum n'o avusese niciodată, față de nimeni.

(Urmare în pagina 6-a)

Cronica plastică

de PAUL MIRACOVICI

SALONUL OFICIAL DE
DESEN ȘI GRAVURĂ
(urmăre)

Continuăm să notăm, în limita spațiului, lucrările cele mai atractive din Salonul Oficial de desen. Remarcăm de asemenea grija cu care au fost aranjate lucrările anului acesta. În contrast cu anii trecuți, Salonul actual, e aproape cochet, iar marea număr al artiștilor ce participă, dovedesc interesul din ce în ce mai mare ce suscită în public.

Remarcabilă, lucrarea d-lui S. Mütznier; regretăm că nu a trimis mai multe. Citim de asemenea participările d-nei Stela Nedelcovici, Iulian Nămesu — abil desenator de peisaje și Mircea Olarian. D-na Lili Pănuș expune Balicuri înecate de lumină, original desenate, notații nu numai just observate dar și spirituale. D. Petrușcu expune și de data aceasta admirabile desene colorate, cu aceleași subiecte pe care d-sa le-a îndrăgit și le interpretează cu atâta măiestrie.

Alexandru Phoebus se afirmă și de data aceasta ca unul din cei mai apleși dintre artiștii noștri. El redă cu multă simțire bacoviana melancolie a străzilor noastre de mahala.

D-na Florența Pretorian trimite două excelente desene colorate.

Multă ușurință și spontaneitate în desenul d-lui Stelian Popescu-Ghimpaș, care e și un emerit portretist. D-na Joe Ricci expune două peisaje din Balic, remarcabile. D. Sevastian e un subtil desenator, nu numai pictorul de mare rafinament pe care-l cunoaștem. Menționăm, printre cele mai interesante, lucrările d-lor Elena Popea, Plămădeală, Siegfried, Wanda Sachelarie, Margareta Sterian, Steurer, D. Sorocanu trimite două pasteluri făcute cu cea grație care-i este atât de personală. D-sa știe ca nimeni altul să redea farmecul unui cap de copil sau — cu mijloace infime — frumusețea unui nud. D-na Nisi Torossian trimite un singur desen. Ne pare rău că d-sa expune atât de rar. Expoziția dela „Hasefer“ ne lasă să credem că vom putea revedea mai des operele sale. D. Nicolae Stoica expune poate cele mai frumoase desene din Salon. Arareori linia e atât de fericit îmbinată cu lumina, arareori s'a exprimat cu atâta sentiment și delicatețe un peisaj. Imi pare rău că spațiul nu-mi îngăduie să-i aduc atâtea elogii câte merită.

Remarcabile calități de meserie vădește d-na Ana Tzigara Berza. D. Nicolae Ștefănescu expune desene foarte pitorești. N. N. Tonitza e același mare artist de întotdeauna.

Oricât de simplu ar fi un desen de Tonitza, recunoști în el geniala intuiție, profunda originalitate a adevăratului artist. Am scris despre lucrările d-nei Vavilyna cu prilejul recentei sale expoziții. D-ra Georgeta Vintilescu trimite două desene foarte armonioase colorate.

D. Velisaratu, printre alte lucrări, expune un studiu în care dovedește surprinzătoare calități de portretist. Revedem după o lungă absență lucrările d-lui Lăzăr fiu. D-sa e același interpret al suferinței omenești pe care le evocă însă de astă dată cu un meșteșug mult mai adâncit.

D. Zlotescu posedă aceleași daruri ca și d. Nicolae Stoica, aceeași subtilă însușire în esența însăși a lucrurilor, aceeași emotivitate. Ceea ce-i desparte e originalitatea în felul de exprimare al fiecăruia.

Cei cari trimit gravură anul acesta par a fi mai numeroși. Datorim acest lucru faptului că un număr destul de mare dintre elevii d-lui profesor Luca înfruntă acum încercările debutului. E destul să cităm pe câțiva dintre ei, pentru a ne da seama de cum au fost răsplătiți eforturile profesorului: Frederic Micoș, Checaș Dimitrie, I. Dumitrescu, Cristea Guguianu, C. Marulis, Magda Smântănescu, Wanda Sachelarie etc. Ne pare rău că din acest salon lipsește tocmai lucrările d-lui Luca. D. Alexandru Bassarab face merituose eforturi pentru a-și câștiga o limpezire a personalității. Simplificările d-sale sunt inteligente făcute și dau lucrărilor un aspect cu totul afară din obșnuit. D-na Tania Bailyre-Ceglocoff expune patru gravuri remarcabile. N. Nicolae Brana încearcă gravură pe sticlă, o tehnică în care d-sa obține rezultate interesante. D. Ceglocoff mănuște cu multă ușurință lumina și umbra, dovedind o serioasă pregătire de meșteșug. Linoleumurile d-lui Dobrian sunt dintre cele mai frumoase din câte a făcut acest talentat artist.

(Urmare în numărul viitor)

Despre continuitatea unei anumite culturi

Rubrica aceasta, ale cărei coloane inaugurate sunt doar preambulul problemelor ce avem de gând să prezentăm cititorilor ei, n'are rostul să fie nici proces-verbal de cărțile italiene apărute, nici rezumat al vreunui din ele. Încercarea de a pune în legătură cu realitatea spirituală a peninsulei meridionale, pe aceia dintre cititorii români, cărora limba de regale sonorități latine le e nefamiliară, va merge paralel, în decursul viitoarelor cronici, cu străduința de a sugera și celor inițiați în itinerarul gândului italian, considerarea lucrărilor știute de ei, din unghiuri de vedere pe care nu le-au încercat poate. Dublul aspect, istoric-informativ și problematic, al acestor note, va forma caracteristica lor constantă. Cel dintâi lucru pe care suntem siliți să-l măturăm e că, spre deosebire de alte culturi, în manifestările cărora un lector deprins cu incizile critice va putea citi deplină corelație între panorama politică, socială și cea literară, cea de a doua prezentându-i-se drept corolar al primei, ori drept concluzie directă, — literatura italiană nu trădează, după cum observa în „Saggi di letteratura francese“ (apărută la Bari, ed. Laterza), Cesare de Lollis, nici stadiul evoluției gustului public în materie de literatură, nici (cu atât mai puțin) concepția politică dominantă în stat, ori tendințele surde, subconștiente, ale entității sociale. Într-adevăr, orice cunosător cât de cât al istoriei literare, își poate da seama că literatura franceză aparține mai mult societății, poporului, publicului, decât scriitorilor înșiși, încadrați — uneori benevol sau chiar militant — într-un „curent“, „școală literară“.

Producția literară nu apare din inițiativă particulară — ca să întrebuițăm un termen al economiei politice. Ea e cerută, impusă de gustul publicului, în Franța, care nu e indiferent, ci manifestă preferințe, impunând chiar uneori, felul de a scrie. Fie că revoluțiile literare au fost solicitate de cele sociale, fie că dimpotrivă, acestea din urmă au fost fructul inovațiilor introduse de literatură, oricum, nu se poate nega continuitatea ce există între politic și estetic, în țara în care ne-am deprins greșit să vedem numai gratuitate și libertinism, roade ale unui individualism anarhic. Continuitatea de care e lipsită însă literatura italiană, cu toate că Italia e factorul hotărâtor atunci când este vorba să se stabilească legăturile culturale europene moderne, cu antichitatea, deci continuitatea civilizației europene.

Imprejurări total diferite de cele din Franța au prezidat începuturile și dezvoltarea literaturii. Până în 1870 Italia n'a existat unitar, ci divizată în mici republici, fiecare cu alte idealuri și alți dușmani. Invației longobarde îi urmăreau luptele dintre șefii diferitelor provincii. Condotierii alungându-se furtunos între ei, dela un capăt la altul al

peninsulei, găseau cu greu răgazul de a se scooti pentru puțin, musafirii propriilor lor palate de basm.

Literatura italiană, născută sub auspicii străine la curtea regelui Frederic II din Palermo, trece dela imitarea poezilor provenșali, în timpul luptelor celebre dintre Papi și Impărați, la o strălucire pe care faza ei actuală n'o poate măcar răvâni.

Însă chiar exponenții acestei perioade, cele trei glorii ale Toscanei, Dante, Petrarca și Boccaccio, n'au nimic comun în scrisul lor, nimic din ceea ce le-ar putea stabili o continuitate.

Trăind izolați, neapartenând, — ca francezii, — nici unei școli, scriitorii italieni sunt mari singuratici. Nu e oare semnificativă tristețea lui Dante, atunci când operele sale ajung la o popularitate care i se prezintă drept semn al decadenței proprii? Disprețul pentru public — cel puțin pentru publicul contemporan lor — e contrapunctat suficient cu desinteresarea, uneori chiar înverșunarea publicului împotriva unei literaturi pe care n'o ceruse și pe care n'avea de ce să răbătorească, individualismul fiind, chiar și în Italia, deși se afirmă totdeauna contrariul, — o floare rară și neviabilă.

Aproape toți scriitorii mari ai Italiei sunt nevoiți, ca o continuare a celor susținute mai sus, să-și petreacă ostracizati o parte din viață, izgoniți de însăși cetatea ori provincia a cărei glorie aveau să devină în ochii tuturor popoarelor, mai târziu. Căzul universal cunoscut al proscrisului Dante — „le catholique“ cum îl numește ca un suprem omagiu Paul Claudel, nu e decât începutul unei scrii extrem de bogate. Metastasio, slăvitul „poeta cesareo“ al curții din Viena, nu se afla aici nicădecum ca oaspete. Carlo Goldoni se sfârșește la Paris în timpul revoluției franceze, în cea mai deplină lipsă. Ugo Foscolo găsește la Londra pe Mazzini, într-un ceșos cartier muncitoresc, cu nostalgia cerului italian.

Însuși șeful mișcării romantice italiene, Alessandro Manzoni, în Franța își însușește frământările noului curent, pe care e departe de a-l susține cu înflăcărea militantă, curajul și eficacitatea „sefului“ francez, ce-și merită pe de-a întregul titlul: Victor Hugo.

Ferit de lupte și polemici, pentru susținerea cărora verva sărăcăcioasă a lui Manzoni ar fi fost insuficientă, Romanticismul Italian se înfățișează mai degrabă ca o mișcare lentă, ca un fenomen de evoluție firească, aproape organică, fără nici o opoziție flagrantă față de tradiția locală, ce-i slujește mai curând drept pregătire.

Giuseppe Parini — clasic prin perfecțiunea stilului, nu înseamnă un preludiu al Romanticismului decât prin elementul fantastic al poemelor sale, și prin ironie „Il Gior-

no“, satira spiritului plebeu e reprezentativă din punctul acesta de vedere.

Lupta pentru libertate, deșteptarea conștiinței poporului italian ca popor, își găsește expresia în V. Alfieri, poetul Italiei noi — abia mai vizibil romantic. În Vincenzo Monti trăse deopotrivă de viu, ambele tendințe. Classicismul n'a fost de altfel îndepărtat nicădăta dintre tendințele literaturii italiene. Ruptura de cultura latină nu s'a produs nicădăta. Tradiția seninătății echilibrului și a calmului, tradiția limitelor și a forme, n'a putut fi înlocuită într-o țară în care — geografic și antropologic — acestea sunt valorile constitutive. Desechilibrul frământărilor politice a fost mai curând de natură precară. Ecourile lui n'au avut însă nici rațiune nici timp să se resimtă în cultură. Goethe se pare a fi simțit acestea, formulând că Romanticismul Italian e o aberație.

Fizionomia deosebită a literaturii italiene, aici își găsește justificarea. Așa se face că aceia dintre scriitorii cari sunt considerați drept prototip ai Romanticismului — Manzoni și Leopardi, — aduc, primul corurile clasice în dramele sale, al doilea aspectul singular, poate nerecitat, al unei structuri pline de contraste, din care alternările de sbucium și organizare clasică, nu sunt excluse.

Nu trebuie trecut neobservat faptul că — odată cu Romanticismul încetănit în Italia — apariția lui Giosue Carducci († 1907) cu ale sale „Primavere elenice“ și „Odi barbare“, — testimonii de un realism clasic dintre cele mai autentice, n'a devenit o imposibilitate. După cum o imposibilitate n'a fost nici — după unificarea statului Italian, adică atunci când se ținea mai aprig la o unitate spirituală — apariția scriitorilor regionali, ca Grazia Deledda și Giovanni Verga, prima desvăluind viața din Sardinia într-o limbă foarte apropiată de idiom, al doilea, verist, romancier al Siciliei. Mathilde Serao se înscrie și ea, prin povestirile-i napolitane, în rândul acestora.

Individualismul excesiv al literaturii italiene nu putea să nu-și permită luxul de seurtă durată, al experienței futuriste, odată ce, încă din secolul XVII, Gianbattista Marino urmărea prin neferiți și căutate gimnastice poetice, — impropriei structuri logice a limbii acesteia, — producerea uimiri cititorilor: „La maraviglia“.

El nu mai poate stăpâni astăzi însă, dezvoltarea literaturii italiene: formula de viață pe care și-o caută aceasta e — pentru prima oară de acord cu cea socială — sobrietatea și simplitatea, recunoscându-și încă odată în classicism, originea și ținta.

Despre aspectele particulare ale problemei acesteia, vor avea de tratat cronicile noastre viitoare.

ITALO FRETTI

Cronica muzicală

de ROMEO ALEXANDRESCU

Reprezentările Operei din Frankfurt pe Main. Din nou caspeți ai „Operei Române“, interpreți Tetralogiei Nibelungilor, veniți dela Opera din „Frankfurt pe Main“ au strămutat la noi, cu tot atât de pioasă autenticitate, ca și trecuta lor călătorie, realizarea acestor pagini lirice de imensă viziune. Prin marea proporții, prin celebrare totală a idealului wagnerian de contopire într'un bloc inseparabil a dramei, a muzicii, a poeziei, prin geniala putere de făurire cu care marile principii muzicale creatoare a lui Wagner se statornicesc aici în desăvârșită expresie de artă „Ringul“ îl reprezintă și caracterizează cu unică fidelitate și amploare. Suflul wagnerian gigantic străbate dintr'un singur avântare acest minunat conglomerat de opere, acest organism plural în care esențialele condițiuni vitale sunt comune.

Respectând cu sfințenie tradiția interpretării în comandamentele de stil, de unitate și ritm și dinamică spirituală, de creare de linie de desfășurare largi și majestuoase, artiștii germani, fie ai scenei, fiecare în parte un admirabil părtaș la acestea toate, fie ai orchestrei, măiestri în urzirea și plămăda plină de sensuri a fondului instrumental al operei, au putut duce la capăt greaua lor misiune pilduitoare de frumos. Calitățile individuale s'au vădit, firește. Totuși nu în acel chip care deplasează centrul de atenție asupra unui rol în detrimentul celorlalte, dar în limitele unei armonii de ansamblu și unui simț al subordonării fiecărui element de realizare scopului mare al slujirii totului, în adevăr demn de imitat.

Richard Wagner

D. Franz Konvitschny a dirijat întreaga serie de spectacole cu intimă înțelegere, vibranta energie și contact permanent cu tot acel frează multu de particule componente ale unei mari partituri, pe care vigilența, pregătirea și darul unui dirijor le pot contopi integral.

Calauzările scenice, prezidate de d. Hans Meissner și aplicate în latura tehnică de Walter Binse, au participat accentuat la atingerea nobililor țeluri urmărite.

Creațiilor, admirate și prima oară, compuse de d. Stern, Seibert, Hesse, Hermann și d-nele Haimmüller, Hunten, Fischer, Ebers, adăogăm numele noi pentru publicul nostru al d-nelor Rose Paloss-Huska și Coba Wackers care au adus alte exemple de artă lirică superioară, integrate succesului triumfal al ansamblului german la „Opera Română“.

Concertul violonistului Sandu Albu. Intrarea în stagiune a violonistului Sandu Albu, s'a făcut anul acesta cu un gest de primejdioasă afecțiune pentru muzica românească, exclusiv așternută în programul d-sale. Cuvântul primejdios își are din nefericire rostul în rândurile de mai sus, deoarece este de ajuns ca un artist sau o grupare să consacre o seară muzicii românești, ca să bătute vântul prin sala de concert, semănata la mari distanțe cu câte un auditor perseverent. Snobism, neîncredere sau acea indiferență față de mediul cotidian și imediat în virtutea căruia oameni care cunosc în amănunțim locuri de peste țări și mări, nu-și cunosc propriul lor oraș, mai curând acestea toate la un loc, fac pline de riscuri inițiative ca aceea a d-lui Sandu Albu. D-sa fiind larg apreciat pentru seriozitatea măiestriei și ținutei d-sale artistice cât și pentru orizontul deosebit de vast al repertoriului d-sale, a putut să intrunească în sala „Dallies“ ceva mai mulți ascultători de cât au de obicei concertele de muzică autohtonă, ceea ce sporește valoarea practică a frumoasei hotărâri a d-lui Albu. Cu atât mai mult cu cât în acest concert a fost interpretată, cu matură înțelegere și sinceră avântare, de către artist, sonata III-a pentru vioară și pian de George Enescu, frescă minunată a frumuseții muzicală românească popular și piatră de încercare pentru orice virtuoz.

Scenatiua de Paul Constantinescu, scrisă cu autentic accent și caracter românesc, lucrări de Cuclin, Filip Lazăr și însuși d. Albu, a cărui suită bogat figurată instrumentală și de lungă respirație, a avut un deosebit succes, au fost fiecare viu aplaudate în prezentările d-lui Albu, însoțite la pian cu deosebită îndomânare și finețe sonoră de d. Ion Filonescu.

Toamnă

Ce tristă-i toamna pe alei!
Cum plâng atunci cântecele ei
Și cum se-adună în inima mea
Din toate câte cântă ea...

Ași vrea ca altădată să mai strâng
Boboci de ghiocel din crâng;
Cruzi și albi ca niște dinți de lapte, — și așa vrea
Să mai împodobesc cu ei casa din inima mea.

Dar toamna tristă de pe alei
Imi cântă cântecele ei
Din hără ruginită și coarde ce se rump
Și fiecare ghiocel imi pare-acum atât de scump,
Încât mai bine vreau să-l uit, ca să nu mă mai doară

Când o trebui să moară
Inima mea,
Căci știu eu bine, va muri și ea...

VOICHIȚA CERCEL-PREDESCU

Elegie

Ca florile ne stingem, rând pe rând,
Și sufețele se despart, plângând,
Din lutul alb în care-au locuit,
Pe care l-au urit și l-au iubit.

Spre câmpul cu teazaur de petale,
Nu va mai fi deschisă nici o cale.
Spre holde, spre păduri și spre grădini,
Nu vor mai fi nici drumuri, nici lumini.

Sub lespezi și sub negura uitării,
Din cântecele vieții și-ale zării,
Nici un ecou, la noi, nu va străbate,
Ci numai freamăt de singurătate.

Nu vor ajunge razele de stea,
La inimile stinse în huma grea,
Căci peste ele, moartea - și va așterne
Vestmântul ei de întunecimi eterne.

DIMITRIE ALBOTA

G. Zlotescu

Luxemburg

(desen colorat)

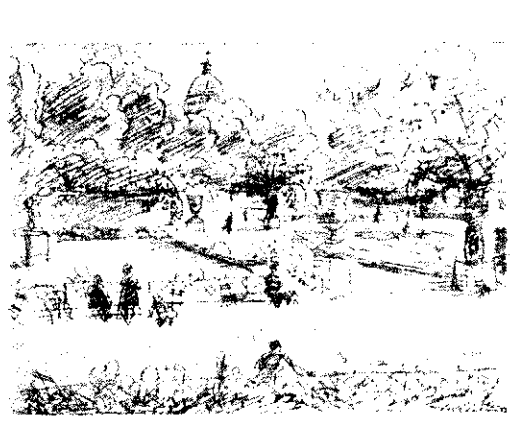

Frederic Micoș

(aqua forte)

Alex. Moscu

Pelsagiu din Timiș

Vânătoarea

Când a deschis ochii, printre genele mătăsoase mai fălăiau păreriile visului proaspăt: la o casă de vânătoare, încărcată de perdele grele de iederă, pe pajiștea din față, zăcea corpul însângerat al tinerei stăpâne. Dăinuia în timpan buibutura de armă, ce o trezise, — și Dudu, ridicându-se, își frecă somnoroasă ochii, își desfundă urechea, îndelung.

Razele soarelui umpluseră balconul. După amiaza, în scăpătat, se revărsase molcomă, cu tăcerile câmpenești ale târgușorului moldovenesc.

Acum, Dudu trăia în amănunte frânte viziunea din somn, care năvălise, crudă și nepoftită, caspete hidos rânjind prin cine știe ce crăpătură misterioasă a sufletului: caii albi, spumegând în frâu, înșeuți, se amestecau cu poporul acela straniu, abia sosit dela vânătoare. Costumele erau murdare, iar fusta lungă de amazoană, a celei ucise, păstra înfățișarea, cu mucigai și crăpături, a unui zid dărăpănat.

Ucișul, — înspăimântătoare asemănare, — așa cum sta rezemat de pomul din dreapta, cu părul vâlvoi, cu ochii pe jumătate închiși, plânși, cu cizme înalte și pantalonii bufanți, — avea ceva din Luca. Doar mustața, lungă și răsucită, îi dădea aerul de carnaval, de bal mascat în care tragedia se împletește cu gluma. Iar pușca, cu două țevi, cumpănită în mâna dreaptă, fumega încă.

Dar ansamblul acesta care plutește real, undeva, pe aproape, parcă l-a mai văzut Dudu, și nu o singură dată. Iată, cum stă așa, cu ochii deschiși, răsămându-și ceafa caldă în mâinile reci, reconstitue mereu tabloul nebuloz, din vis, cu amănunte ce vin pe urmă, precise: într'un cui, pe zidul de cărămizi roșii, lângă fereastra cu jaluzele verzi, atârna ceva lung, un vânat, o gâscă sălbatecă sau un iepure. Peste acoperișul de ardez, dincolo de lucarna înaltă cu cocoșul tăiat în tablă, pe un deal abia estompat, câțiva plopi răzleți, drumul de coastă și în fund pădurea.

Ce s'a întâmplat însă cu găina aceea, o cloșcă înconjurată de pui auri, speriată de apariția țiganului buzat?... apoi, o! sărmanii puișori striviți sălbatec sub cizmele bestiei!...

Ce groază!... Și totuși, uite, ici, în ogradă, în fața casei, parcă mai ciugulesc câțiva pui scăpați de prăpădul uliului negru. Uliul acesta e singura imagine care nu poate fi detașată precis din tabloul, împede de altfel, pe care-l are în față... Ba da: e țiganul din curte, grăjdarul lui Luca, angajat de câteva zile. Așa buzat și negru, cu nasul corioat, cu semnul acela săpat în frunte, parc'ar fi un arap din cine știe ce ținuturi tropicale, descins într-o bună zi tocmai în târgușorul acesta pustiit al Hușilor; zice că vine de peste Prut, dela Leova. Dar tocmai fiindcă e atât de neverosimilă orice legătură între înfățișarea lui și pământul slav din care a sosit, deaceia poate a luat în mintea ei chip de pasăre mare, neagră, de hultan ce se lasă năpraznic din albastrul cerului, peste gingașele făpturi de aur. Aripile funebre mai fălăie încă în văzduh.

E o zăpușală nesuferită. Dudu se ridică încet. Umbra din odaie o înăbușă parcă. Ar vrea să iasă afară, la aer liber, în lumină, să respire din plin boarea sănătoasă pe care o ghicește sub copacii înfrunziți în grădină.

Dar tot mai rămâne să vizeze, tolănită, trezită în realitatea atât de mângâietoare...

I-a plăcut dela început orășelul acesta, pitit între dealuri și vii, cu răcoarea înviorătoare și cerul senin de Florență visată în albume și stampe vechi.

Așa i-a apărut de sus, din trenișorul ce ieșea dintr'odată printre cele două dealuri, de unde se revărsa panorama cu dulci coline și plopi tremurând în zare.

Și amintirea, ca un film, se desfășoară de astă dată, dea'ndărâtelea: trenul își încetinește mersul printre livezi și vii, ocolind dealuri înverzite, tăind păcuri de pădure, și poposind deodată în mijlocul codrului. O poiană largă se deschidea acolo, cu tăcerea înfiorată de mierle și cintezoii alături de găfăitul locomotivei.

Era o dimineață senină, sculptată în cleștar.

Și ea sosea aici, cu Luca, în călătoria fantastică, grea de frumusețe pe care n'o mai poate uita. Incepea o viață nouă, totul în cale îi surădea: flori în păcuri smălțuite, se înălțau svelte pretutindeni, iar ei se coborau în glumă din mers, le culegeau și se urcau în trenișorul ce pufăia grozăvind-se cu scânteii și fum pe nări ca un balaur, ca o jucărie pentru copii. O, parc'ar fi trecut deatunci ani întregi și, uite, nu e nici o lună de când a coborât în mijlocul acestor locuri peste care s'a statornicit o atât de fermecătoare odihnă netulburată.

De atunci multe s'au perindat, multe incântări au mai trăit, câtă scânteietoare țesătură de fapte și nimicuri fermecătoare între ea și Luca!... Și gândul o duce mai înapoi.

Parcă se vede, în revărsatul zorilor, atunci trezindu-se alături de el, în prima zi când îi era soție.

În dimineața aceea Dudu s'a sculat mai devreme ca de obicei. O întâmpinase văzduhul surâzând, razele vesele se încrucișau cu reflexele verzi-albastrii ale pomilor bogat înfrunziți în primăvară; păsărele în stoluri ciripeau

gureșe, sbenguindu-se nebune prin crengi. De sus, din larguri, cădelnițau mirodenii peste tumultul năvalnic al pământului.

Dudu se gândea însă, și acum, mereu, la popul acela de nădejdi aurite care îi răsărise în cale cu hohote de bucurie. A, dimineața aceea, cea dintâi dimineață a căsniciei lor!...

Urmărea de astă dată, pas cu pas, realizarea vedeniilor de paradis, întrezărite atunci.

Dar... zi cu zi, trecuseră atâtea luni, evenimentele se precipitaseră ca într'un vârtej... și nu mai putea alege și cântări. Ceva mare, care să semene cu ceia ce aștepta ea, nu se ivise însă și poate... clipă cu clipă se apropia, se apropia mereu, să i-se înfățișeze deplin. I-se părea câte odată că a răsărit... și iată, se îndepărta amăgitor...

Pași ușori, grăbiți, se auziră în balcon.

Dudu se uită pe geam și tresări.

O doamnă, voalată, parcă a trecut pe sub fereastră, ferindu-se.

„O fi poate, vre-una din cunoștințele noastre, proaspete...”

Inima îi bătea:

„Dar de ce cu voal, pe vremea asta, înăbușitoare... și de ce se furișă, alergând?...”

Dudu se ridică, repede. Puse mâna, hotărâtă, pe clanță.

Își potrivise, fără să știe, zămbetul convențional, de întâmpinare.

Țăcănit sec în ușa: țac! țac! țac! Și încă o dată: țac!

Luca aținti urechea, învolburat în apele adânci ale somnului.

Cine putea fi?

La ora asta, în după amiaza grea, ca o perdea de pluș, se înăbușiseră toate sunetele de afară. Pasul rar al calului dela trăsura ce se îndepărta, se afunda tot mai surd în asfaltul muat.

Și iarăși, metalic de astă dată, împede:

Țac! țac! țac!

— Intră!

Bulboane de sânge în clocot năvăliră în urechi, absurd, se retrăseseră în piept și fierbeau acolo, pe loc. Mâna îi tremura. Picioarele șovăiră spre ușă, moi din genunchi: „Acum e sfârșitul”, — așa trâmbișase în panică deslăntuită, fiecare celulă din trupul devenit deodată străin.

Răcini:

— Hai! Intră odată!

Și puse mâna pe clanță.

Nu se putea să fie altfel: Vanda înălțase capul, înfiptă în cadrul ușii. Numai bărbia îi tremura.

— Și aici?

— Da, și aici.

— Vanda, pentru Dumnezeu, înțelege!

Vanda nu înțelegea.

— Haide repede, să ieșim. Afară, oriunde, dar numai aici, în cuibul meu cel din urmă, nu! Nu, nu!

Se sbătea în brațele lui, târâtă spre ușă.

Apoi...

Apoi își încheștase buzele pe gura lui. Omul se topi. Și casa se învărtește deodată. — ha! ha, — scenă rulantă...

Atunci intră Dudu.

Intocmai ca la teatru.

La început nu credea. Își frecă ochii. Odată. Și încă odată, mult.

— Cum, Luca e așa?! Și femeea, femeea asta... A!... Fotografia găsită sub hârtia saltarului!...

Așa dar... nimic din basmul îndrugat odată de el, într'o seară limpede, în munți...

Așa dar...

Cei doi rămăseră multă vreme, goi de suflet, acolo, în picioare, în mijlocul odăii. Măinile atârnavu goale...

Și Luca se pomeni fugind afară, prin grădina, ca un nebun.

— Dudu!... Dudu!...

Dar Dudu ajunsese de mult la șosea, oprise mașina ce-i ieșise în cale și gonia spre gară.

„Niciodată! — M'auzi, niciodată! Niciodată n'o să ne mai vedem!

S'a sfârșit!”

Literele jucau hăite, strâmbe, deacurmezișul hârtiei, mototolită odată și împăturită apoi, corect.

În față Luca privea prostit, plicul gol, cu numele lui deasupra, păianjen strivit sub cerneala ștampilei, melc osândit să-și poarte de-acum casa, refugiu și povară, fără popas.

S'a mai văzut totuși... Ce dureroasă, revederea fără nădejde!... Și ce absurdă!

Era în ultima zi a procesului.

„Procesului!” El, criminalul!

Ucișul de rând al visurilor fragede, — atât de fragede! — care mai puteau să înflorească pentru dânsul, vreodată, deasupra acestei hume fără de rost.

A mărturisit totul, penibil, în lacrimi.—Puah!

Apoi sfârșitul.

Sentința.

Mersese fulgerător!

S'a pomenit în stradă, căutând nimicul, pe jos, pe stâlpi, peste acoperișuri, în cer...

Nici un an nu se încheiase, mai era mult încă, și răzbunarea se arătase, crâncenă. Așa cum o tipase ea, în clipa când fugise, înebunită: „Cu argatul din curte, cu argatul din curte!”

Ce aiurare putea să fie asta? Nu putea, nu voia să înțeleagă.

A înțeles, cutremurat, târziu, în clipa când, pitit după gardul de sârmă împletită, o văzuse deodată, pe la spate, — și copilul, drept în față.

N'ar mai fi văzut!...

— O față tucurie, bucălată, părul creț, buze răsfărte, grele. Iar pe fruntea luctoasă, bombată, semnul. Acelaș ca al țiganului Anton!

Brrr!...

Vârsta de aur

Arthur Rimbaud

Undeva vre-un glas
— Cât de îngerește! —
Greul meu impas
Dărz mi-l lămurește:

Cu 'ntrebări o mie
Gândul ți-l despică.
N'ai să te ridici
Peste nebunie.

Terque,
quaterque

Vezi, acesta-i drumul;
Ce plăcut, ce lin!
Pajiști tot, și valuri:
Astea ți-s câmin.

Și pe urmă-un glas
— Cât de îngerește! —
Asprul meu impas
Dărz mi-l lămurește.

Și cântă pe loc
Vieților, frățește.
Sună cam nemțește
însă plin de foc:

Ce 'nrăită-i firea.
Tu te miri? tu spui?
Lasă focului
Nedesăvârșirea...

Pluries
Indesinenter

O, vrăjit palat
Ce senini ți-s anii!
Câți ai numărat,
Fire domnitore —
— a fratelui mai mare?

Cânt și eu, surate!
Voci ce nu sunați
În auz de gloate.
Vreau de slăvi sfioase
Să mă 'npresurați.

ION FRUNZETTI

A fugit îngrozit și de atunci nu s'a mai întors nici cu gândul.

Doar în visuri...

Prostii!

Doar în visuri...

O

Amicul discuta patetic. Ceilalți doi, răsturnați în coate, pe banca tare, fumau. Fiuoarele albastrii ajungeau la marginea ferestrei deschise și erau apoi deodată zmulse afară, scărmanate în ghiarele vitezei neostoite.

— Când ajungem la Galați?

— Știu eu?... Parcă la 10.

— Tii! târziu...

Vorbitorul făcu, deodată, inspirat:

— Iată, să-ți povestesc un caz edificator. Suficient să ilustreze problema...

Luca nu-l asculta.

Îl privea numai, cu gândul departe... Nu-i plăceau gesturile lui. Nici tonul, doctoral.

— Și într'o zi, desigur la nouă luni, constatară veracitatea supozițiilor sale: copilul întocmai ca în fotografie... Tabloul pe care îl avusesese în față, i se imprimase, involuntar, în subconștient, dând formă precisă, plasmei nedeterminate...

„Dar ce prostii spune asta?” — făcu Luca, în gând...

Abia târziu, străpungând geamul, ochii i se căscară în spaima bucuriei năprasnice, pironiți acolo, în bezna care se luminase ca o noapte de Paști.

Înțelesese totul...

Amintirea îi fulgerase vie, poposind ca un hulub bătând din aripi, de pe alte tărâmurii: acolo, în iatac, deasupra patului ei, tabloul... Vechi, în ulei... scenă de vânătoare... Se scorosisse vopseaua pe el și n'a reușit să-l dea afară. Îi plăcuse ei. Cum a dat cu ochii de el, îi zise: Scena asta parcă am trăit-o! Sau mă așteaptă undeva! Nu știu de ce, dar îmi place... Lasă-l aici, dragulucă!

Fleacuri! Zisese el în gând. Dar inima i se muia.

Uite, ca și acum.

Ce duioșie!...

Și a văzut-o de multe ori, cu ochii ațintiți în mijlocul tabloului.

— Ce vezi tu acolo?

— Unde?

— A!

— ?

— Dar eu nici nu văd, Luca! L-am și uitat... Când privesc, cadrul dispare. Parcă mă uit în lăuntru meu, nu acolo. Mi-se odihnesc gândurile.

A lăsat-o apoi și n'a mai întrebă-o niciodată. Numai câte odată, când era singur, cerceta cu dispreț zugrăveala de copie eftină, poștală ilustrată, din gunoi.

Și imaginea, iat-o acum, întreagă, în față: o casă de vânătoare, cu jaluzele verzi la ferestre, perdele de glicină până la strașini, acoperișul roșu. Într'un cui bătut pe zid, o gâscă sălbatecă, vânată proaspăt. În planul al doilea, vânătorii descălecă. Ce stupidă e amazoana aceea, cu cravașa în mână, proptită țeapăn lângă calul alb. În planul întâi o cloșcă cu pui gălbuiți, în mijlocul curții, fără rost. Iar dincolo, în umbră, în colțul drept, răzimat de copac... A! cât de straniu îi apare acum, în amintire!... A-rapul, cu pușca în mână. Iată obrazul de care și-a bătut joc în gând, privindu-l, de atâtea ori: bucălat, tucurie, — părul în cap, astrahan, — buze atârinate grele și... pe frunte, în vopsea mușcăită, semnul!

Imaginația a dat chip copilului.

„Copilul meu, copilul meu, al meu!” Luca repeta inebunit, silabă cu silabă... Țiganul—acum își dă bine seama — a fugit cu mult înainte de... da! da! neghiob ce a fost! Cum de n'a socotit mai bine!... Cum de s'a lăsat pradă iadului, al cărui fund îl ajunsese de mult, îi sorbise otrava adânc, din măruntae...

Așa dar... închipuirea poate să se întrupeze câteodată chiar în sânge și carne; iluzia, care pentru dânsul plutea până acum doar în vis, a izbutit în sfârșit să prindă viață, a săvârșit minunea răsturnării munților din loc, asemenea credinței cât un grăunte de muștar.

Drumul pe care l-a făcut atunci a fost ultima — o! fără îndoială, ultima — ca o coadă de cometă care trece pe cer o singură dată — nădejde, devenită năprasnic amintire pentru totdeauna, până la sfârșitul vieții lui goale!

O

Bătea vântul crengile acolo, lampionul se clătina și, sub alicele rătăcite ale ploii, ultimele frunze se scuturau pe lespede.

Era o lespede albă, de marmoră pură!

Aurul literelor săpate deasupra, numai, începuse să se șteargă.

Sub spânzurătoare

(Urmare din pag. 3-a)

G. C. NICOLESCU

(Urmare din pag. 1)

*) Prologul romanului „Drama casei Timoteiu“.

SCENARIUL PIERAN

TEATRUL LIGII CULTURALE:
„FIECARE CUM VEDE”. CO-
MEDIE ÎN TREI ACTE DE
LUIGI PIRANDELLO

A crede într'un adevăr absolut, de multă vreme a fost preocuparea omenirii întregi, precum și contradicțiile asupra acestei chestiuni au adus vie contribuție a spiritului.

Pornind dela considerarea problemei adevărului dintr'un punct de vedere relativist, Pirandello a dat comedia reprezentată în premieră Miercuri seara la teatrul Ligii Culturale.

Succesul ei, dacă va fi, se va datoră în primul rând abilității cu care distinsul dramaturg italian a izbutit să închege un complex de părieri pline de viață, într'o acțiune oarecum statică.

Prin metodele sale paradoxale, pe care i le cunoaștem, întrebându-l o mulțime de artificii scenice, dovadă încăodată a felului inteligent cum Pirandello întrebuințează această artă — teatrul nu este numai literatură, ci trebuie să fie chiar realizare la rampă, — piesa aceasta ține sala întreagă încordată dela început până la sfârșit.

Cineva din sală spunea după primul act: au reușit. Sala a atins paroxismul emoției.

Este un adevăr și în aceste spuse. Dacă publicul poate fi atras ca de un miraj, de cele ce se petrec pe scenă, să devină parte integrantă cu ele, pentru izbândă spectacolului este totul.

Pirandello are deobicei un public al lui. Straniul său gen nu atrage prea mult lumea. Totuși, revenind la cele enunțate mai sus, piesa poate fi un succes.

Are ceva din genul polițist, antrenant, aventuros, care-i deschide înțelegerea.

N'am vrea să deliberăm asupra subiectului, cum nu prea facem în aceste cronici, mai cu seamă că la ultima piesă, la Pirandello, subiectul nu contează prea mult.

Se întâmplă o tragedie, putem spune mai degrabă se desvăluie o clipă o tragedie, apoi totul se termină, se întrerupe, pentru a ne duce la concluzia că adevărul este relativ și este mai bine pentru toată lumea să nu stăruim prea mult asupra lui.

Toate petrecându-se într'o atmosferă obsedantă de demență, cu jocuri de lumini, scene tari.

Plină de interes în fond, comedia aceasta este foarte demnă în economia ei.

Jocul interpretelor a fost frumos înghebat.

D-na Eugenia Voinescu a avut, putem spune, rolul principal. Împreună cu d. Crețoiu dela Național, la rândul său frumos intenționat, poate prea șarjat uneori, au creat o atmosferă bună.

D-ra Mocedonski bine și apariția d-lui Gh. Soare, luminoasă.

În celelalte roluri, Paula Culitza, Titu Vedeș și Cezar Teodoru.

Un spectacol care va putea isbuti, dacă timpul va mai încheia puțin ansamblul și epura anumite exagerări de interpretare.

INTERIM

FRAGMENT DIN „CRI-CRI”.
Fabulă modernă în patru tablouri (și pentru toate vârstele). Tabloul I. Scena III.

Bunicuța, Luminia și Bibi, greierul modern.
Bibi (greierul modern, ieșit de sub dulap, ca să protesteze, cu indignare, împotriva fabulei „Greierul și Puma”, pe care Bunicuța tocmai o citea Luminiei).

Vă salut și mă prostern!
(se prezintă.)
Bibi... greierul modern.
Eu fac parte din nepoții celui ce-l băfăți cu toții de la moși până la copii.
Sunt nepotul lui CRI-CRI!
CRI-CRI, marele artist, Viorist și ghitarișt, CRI-CRI, cel cu blând refren ruinat de La Fontaine...
Sunt nepotul lui și vin ca să protestez puțin!
Am curaj, nu sunt poltron.
Bunicuța (facându-și cruce)
Ptiu, piei drace!

Bibi
A, pardon!
Eu ofensez nu înghit!
Ca bunicul, nu permit să fii luat peste picior!
Bunicuța
Ce obraznic!

Bibi
„Dumnealor”
laolaltă socotesc
cum că neamul greieresc e bătaia lor de joc!

Protestez aici pe loc!
Bunicuța (încercând să ia prietii obraznicilor):
Luminia (interveniind)
Nu-i obraznic... Vrea să fie chiar politicos cu noi...
Bibi (Bunicuței)
Nu, eu nu doresc război, Scumpă Doamnă... Am oroare de „conflicte” militare.
Eu sunt pacifist convins!

Bunicuța
Cauți rădăcină din
Și vrei certă...
Bibi
Eu? Pardon!
Sunt crescut la pension și am cursul liceal...
Deci, mi-e groază de scandal!...
Bunicuța (mai tolerantă):
In „definiție”, ce vrei?

Bibi
Sunt trimes de frații mei ca pe larg să vă explic „cazul” bietului bunic.
Vin cu multe amănunte despre-acl artist de frunte (dărimă, să-l șterge ochii)
care-a fost CRI-CRI...
Luminia
CRI-CRI?
Bibi (urmând)
„Cel ucis de calomni, de pamflete fără sare și de „fabule” vulgare...”
Bunicuța (dizpușându-se)
Hei, dar ști că are haz!

Bibi (dămn)
și știu vorba să-mi mășor. Lăsați, doamnă... Am obraz (dregându-și glasul)
Paragraful următor:
În numele fraților...
Bunicuța (printr-o dinți, scoțându-și papucul din picior)
Tare-ăș vrea să mi-l ating!

Bibi (continuând)
„trebuie să vă conving cum că greierul străbun n'a fost numai — cum să spun? — un talent fenomenal, liric, epic, muzical, ci și-un greier de ispravă, — nu ca'n „versuri” cu otrăvă și ca'n veninosul gen cultivat de La Fontaine!”
Bunicuța (întrebată)
Asta-i culmea! Auzi, cine mă convinge-acum pe mine!

Un biet moft! Un... un... proscris!
Luminia (lirică)
Vai, bunicu, mi-ai promis...
Bunicuța (crescând)
„Găta asta costelivă!”
Bibi (înterupându-o calm)
Iarăși sunteți agresiv, iarăși provocați război,

iar vă dați, sbierând, la noi, iar amenințați zadarnic...
Bunicuța (dămnă)
„Un pribeg și un ușarnic...
Bibi (tot calm)

Iar băfăți, minciuni, prigoană. Greierii moderni, cucușă, nu-s pribegi, nici hainanale...
Eu am studii liceale și am frați și veri primari care au ajuns primari, și-or săjunga și mai mari!...
Luminia (fericită)
Bunicuța, ce mai spui?

Bunicuța (stupefiată)
Cum, tu crezi în snoava lui?

Bibi (cu ifos)
Suntem greieri moderniști! Da, din când în când artiști mai turnăm un madrigal, mai un lied sentimental, mai jurăm un colț de cer pe-o ghitara, într'un ungher, — ca să dovedim talent! Dar n'o facem permanent. Astăzi numai escapade... „Evdăm!” doar în balade, (când vre-o sărbătoare cade!)

(grav)
Suntem greieri cumsecade, gospodari la casa noastră, sub o floare mai albastră ca iluzia dintelui...
Bunicuța
Greieri fără căpătâi!

Dacă-ăș e precum spui, ce cauți domnule hai-hui sub dulap, sub canapea?...
Bibi (cu mândrie)
Imi petrec vacanța mea!

Când sfârșesc să ar, să secer, imi îngădui „mici petreceri”! Iau ghitara jucăușă mă strecoar pe sub o ușă, și devin, pentru'un sezon, musafir...
Bunicuța (disprețuitoare)
Șomer!

Bibi (ofensat)
Pardon!

Un capriciu doar mi-acord!...
Să-ntr'o lună de record cânt subțire, la octavă, pe ghitara mea suavă...
(amar)
Trebuie să recunoști: cânt, ca să distrez pe prostii...
(apăsât)
Da... ca să distrez pe prostii!

RADU GYR

D. IANCOVESCU

văzut de VOINESCU

Reînființarea Teatrelor Naționale

Au trecut câțiva ani, de când priciperea politică a unor anumite vremuri, a hotărât desființarea a trei Teatre Naționale.

Chișinău, Cernăuți și Craiova au fost văduite de altarele de cultură, sub cuvânt că actorii se țină de intrigă și lucrături. Graba cu care s'a luat măsura desființării acestor teatre, a găsit în multe suflete îndoaială asupra cauzelor, mărturisind însă aceeași greșeli de conducere.

În primăvară se împlinesc cinci ani de când actorii acestor teatre au fost siliți să-și părăsească rosturile lor pentru a căuta de lucru la București, la Iași și la Cluj.

Mulți dintre ei au rămas pe drumuri. Cele trei Teatre Naționale existente, neputând face față atător cerințe de angajamente.

Acolo în provincie există însă un anumit public, care se obișnuise cu actorii; un public pentru care se formase un anumit repertoriu.

Atât turneele oficiale, cât și cele particulare n'au putut satisface necesitățile unei provincii, obișnuite cu trupa ei de teatru. Acum cinci ani, oficialitatea artistică, a pus problema suspendării activității acestor teatre, nu desființarea lor.

Deși împrejurările ar îngădui o examinare a adevăratei cauze nu ne grăbim s'o facem, pentru că ar fi să răscălam dureri ce încă se mai simt.

La Chișinău, clădirea teatrului a fost rădăcinată. Cetatea dintre Prut și Nistru va avea însă un alt edificiu, pe frontispiciul cărui va sta scris, ca o mustrare, Teatrul Municipal nu „Național”!

După incendiu din anul 1927, Craiova a rămas fără Teatrul Național. Trupa a jucat câteva stagii într'o sală de cinematograf — amenajată pentru teatru,

Conducătorii lui l-au înzestrat cu de toate: decoruri, costume, mobilier și reșită. Și toate sunt bine păstrate. Lipsește numai trupa. Unui om cu suflet și pricipere în artă, nu i-ar fi însă greu s'o formeze.

Actorii ar fi mulțumiți și mândri dacă ar fi adunați iarăși la cubul lor.

Și ei și publicul ar uita și ar erla greșala de acum cinci ani... D. profesor I. Nistor e bucovinean, d-sa cunoaște mai bine o regiune sufletului provinciei nordice. Odată reînființat teatrul dela Cernăuți, ar veni la rând Chișinău și Craiova.

GH. SOARE

Ecranul

CINEMA ARO: O noapte de pomină.

Am intrat în sala cinematografului Aro cu oarecare teamă. Erau prea recente desluziile provocate de trista „Doamnă dela etajul II” cât și de aceea foarte „Fristă poveste”, pentru că nu avem în suflet puțină îndoaială în legătură cu acest nou film românesc.

S'a întâmplat însă tocmai de astă dată să constatăm că studiourile Ciro-Film au respectat întocmai angajamentul luat față de publicul spectator.

Putem spune că am asistat la primul film românesc care s'a apropiat în mare măsură de producțiile venite din străinătate.

E, acest film, rezultatul colaborării fericite a acestor trei maestri cari sunt d-nii Tudor Mușatescu, Ion Sahighian și G. Timică, acest înepuizabil Timică.

Fără să se arate de loc emoționat de aparatul de filmat, Timică a fost în largul lui, în film ca și pe scenă. Au fost scene în cari acest mare actor ne-a rea-

mintit de câteva din creațiile extraordinare lui Raimu.

E inutil să mai amintesc aici humorul d-lui Tudor Mușatescu — de astă dată în postura de scenarist — care mai ales în scena clasei de bătrâni a fost minunat din toate punctele de vedere.

Domnul Ion Sahighian s'a dovedit și dânsul un bun regisor de cinema-ogrof.

Exceptând primele scene — puțin prea lungi — filmul merită toate laudele, elogiile egale cuvenindu-se doamnelor Coca și Maria Wauvrina, precum și d-lor Antoniu, Anastasiu, Carussy și alții cărora, cu părere de rău, nu le-am putut reține numele.

Pe cei cari vor zămbi neîncredători în fața multor laude din această cronică, li trimitem la acest prim corect film românesc.

Remarcabilă completarea filmului, în care d-na Floria Capsali, împreună cu câteva din elevele sale, domnișoarele Nutzi Dona, Jeanne-Marie și Nnette Lîvezeanu, Josephina și Rosina Krainic și Magdalena Rădulescu au oferit minunate exhibiții coreografice. **TRAIAN LALESCU**

Insemnări

Teatrul românesc se găsește — cred eu — la o răspântie a nevoioasă, interesantă și de preț prin calitatea străduniilor ce se desfășoară tocmai pentru depășirea ei. Apariția lui OVID BRĂDESCU, mai întâi, a lui CRISTOFOR ETTERLE, mai pe urmă și a lui RADU BELIGAN, acum, de curând, au fost evenimente ce mi-au atras mai cu osbire atenția puțin obosită de câteva demonstrații scenice cu desăvârșire neizbutite, pe care nu intenționez nici măcar să precizez ca le-am remarcat. **NETTA GUSTI, GEORGE VOI-**

NESCU, ION-AUREL MANOLESCU, MIRCEA SEPTILIC, GEORGE MUSCELEANU (și ceilalți tovarăși ai lor într'u-văstă și aspirații), au contribuit cu succes la conturarea laudabilului efort ascensional al deplinei afirmări de scenă românească. „Generația” s'a văzut ideal reprezentată în „Zile senine” și în lată că se revede în „Aproape de cer”, printr'un monolog ceva mai fumiur, nu-i vorbă dar totuși monolog încă numai din entuziasmă cochetărie, precum prins la un ochi tot atât de vioi ca și celălalt, (expus fără altă

Domnișoara ELVIRA GODEANU
în „Zoe”
din „O scrisoare pierdută”

TEATRUL
NATIONAL

Luni 4 Decembrie premiera:
„NU TE IUBESC” de d-na Adriana Kisseleff. Protagonisti: G. Mărelescu, A. Pop Marțian, Lily Carandino. Regia: d. V. Enescu.

STUDIO

Vitezoarea premieră: „Fata dela mansardă” comedie de N. Kiriltescu.

STUDIOURI DE ARTA COREOGRAFICA

Studioul doamnei FLORIA CAPSALI și al președintelui său colaborator, d. MITIȚA DUMITRESCU este unul din cele mai apreciate.

În unul din numerele viitoare, vă vom prezenta în cadrul unui reportaj activitatea și atmosfera acestei școli de artă.

Premiul Speranția

Termenul de primire a manuscriselor la concursul pentru cea mai bună lucrare asupra anecdotelor lui Theodor Speranția, a fost până la 1 Dec., a. c.

Anunțăm că comitetul pentru decernarea premiului s'a constituit în modul următor: președinte, prof. D. Burileanu, membri, prof. Eug. Speranția și Mihai Niculescu, redactor la „Universul Literar”.

Premiul va fi decernat înainte de Crăciun, la o dată pe care o vom anunța.

Sezătoarea „Universului literar”

Sezătoarea revistei „Universul Literar”, anunțată pentru mâine, 3 Decembrie a. c., ora 4 d. a., la Ateneul Român, se va desfășura după următorul program:

Conferința „Despre poezii de azi”, pe care o va ține d. Șerban Cioculescu, urmată de lecturi și recitări din operele proprii, făcute de scriitorii: George Gregorian, Mihail Sorbul, Matei Alexandrescu, Ștefan Baciu, Emil Botta, Virgil Cărianopol, Constantin Fântăneru, Traian Lalescu și Victor Popescu.

Biletele de 30 și 20 lei au fost puse în vânzare, cu începere dela 15 Noembrie crt., la librăriile „Cartea Românească” și „Universul”. La 3 Decembrie, se vor găsi la casa Ateneului (Intrarea din strada Franklin).

Cronica ideilor

Notă despre catolicism

de MIRCEA MATEESCU

O constatare cu privire la realitatea creștinismului, atât în Occident cât și în Orient, este următoarea: masele nu au putut să își însușească forma pură o creștinismului, iar astăzi, după două mii de ani de creștinism, fondul laic este încă mai operant decât în epoca de convertire. Separarea lumii creștine, mai întâi în două biserici, apoi în mai multe, se poate explica tot prin raport la deosebirea de structură ale fondului colectiv, care, în această ordine de idei, trebuie socotite drept diferențe specifice. Cu alte cuvinte, am ajuns să vorbim de un specific ortodox sau de unul catolic, referindu-ne la separarea celor două biserici și cum ar reprezenta structuri în sine absolut inconcilabile. Să vedem însă în ce consistă, elementar, acele deosebiri și cari sunt împrejurările ce le-au determinat.

În Apus, creștinarea Goților, înfăptuită în secolul al IV-lea de către Ulfila, urmată apoi de creștinarea celorlalte mase barbare, nu se poate înțelege ca o convertire reală. Goții, ca și ceilalți barbari, inclusiv Francii, au făcut mai degrabă un act de înțuțire politică decât unul confesional, creștinându-se.

Să nu uităm că vestigiile imperiului ro-

man au exercitat în tot timpul o rezistibilă atracție față de barbari și, cum observă foarte bine Charles Guignebert într'o lucrare despre „Creștinismul medieval și modern”) dorința de a se egala cu romanii, de a deveni *homo romanus*, a fost determinantă. Creștinismul devenise „creștină împăratului”, așa că un anumit fenomen de mimetism nu este străin de creștinarea barbarilor apuseni. Această constatare ni se pare cu atât mai adevărată, dacă o verificăm în evoluția politică și religioasă a neofitilor barbari. Numărul clericilor cunosători ai Sf. Scripturi a fost neînsemnat în raport cu masele convertite. Oricine trebuie să admită că botezul în masă nu a realizat decât un creștinism de suprafață, fondul mitologic și superstițiile etnice ale fiecărei colectivități neofite, încredând, mai târziu sau mai devreme, a se încredrea, operant, în ordinea confesională. Am fi ajuns desigur să asistăm la o fărâmițare pe „biserice” a lumii creștine din apus, foarte devreme, dacă în sprijinul creștinismului catolic nu ar fi stat tradiția și strălucirea politică a imperiului roman. Barbarul a fost înapț sau nu a avut timpul ori prilejul favorabil pentru ca să adăncească învățătura evanghelică până la gra-

dul necesar al unei creștinări reale. Tradiția juridică a romanilor a servit însă drept catalizator, atât în ordinea politică, cât și în acela confesional. Barbarii au adevărat la noua religie a Romanilor, iar creștinismul s'a putut menține omogen, sub semnul catolic, până la un anumit moment.

Analizând însă acest „semn catolic”, în urma constatărilor de mai sus, recunoaștem spiritul juridic al romanilor, la baza bisericii catolice, întrucât o concluziune oarecum tristă cu privire la realitatea creștinismului catolic s'ar enunța în felul următor: actualitatea catolicismului și forța sa a se menține ca biserica a națiunilor apusene — se datorează spiritului juridic-politic, care l-a organizat, iar nu unei reale accepțiuni dogmatice, de către masele credincioase. Guignebert observă că predicarea creștinismului din epoca de convertire a barbarilor au fost satisfăcătoare, dintr'un început, dacă au izbutit să realizeze botezul în masă, nădăjduind că mai târziu, printr'o stăruitoare și mesianică îndelungă, vor isbuti o reducere a sufletului barbar în semnul creștinismului pur. Or, acest „mai târziu” nu s'a produs în direcție confesională. Mai târziu, și în timp, neamurile convertite, în loc să fie reeducate în spiritul evanghelic, au menținut creștinismul catolic sub imperiul altor nevoi, de alt ordin. Poate dându-și seama că o educare dela individ la individ este ca și imposibilă, Sf. Augustin a cristalizat dogma catolică asigurând prestigiul și autoritatea indiscutabilă a bisericii. După cum la Romani marele pontif și pretorul, într'o

anume epocă, erau singurii îndreptățiți a tălmăci poporului semnurile cerului și justiția — tot asemenea Sf. Augustin a repetat adesea că nu ar putea crede în Evanghelie dacă biserica nu l-ar garanta veracitatea învățăturilor creștine. *Pontificatul și romanismul* sunt așadar deopotrivă caracteristice catolicismului, cum observă judicios Charles Guignebert. Însă persistența spiritului juridic roman în catolicism, întrucât cât l-a format actualitatea și dogma, se urmărește și în alt fel.

Guignebert vorbește în lucrarea citată de „spiritul juridic și formalist al doctrinei catolice, prea adesea suptă fără să fie profund”, care a condus la plămădirea „unui cod teologic, construit logic, este adevărat, dar deajuns de strâmt și de rigid” (pag. 307).

Toată acea legislație canonică și rigoroasă preceptuală dedusă dintr'o „jurisprudență a credinței” elaborată de biserică, au putut constitui o disciplină catolică fără să realizeze însă un creștinism esențial. Gândindu-ne la transpozițiunea juridicului politic al Romanilor în catolicism, și având în vedere spiritul practic care a călăuzit întotdeauna dreptul roman, nu urmează oare să ne întrebăm, împreună cu Guignebert, dacă nu cumva catolicismul nu oferă mai degrabă „o realizare practică a creștinismului” și dacă el „nu este îndeosebi politic?” (pag. 307).

Acest autor ajunge chiar la concluziuni radicale, cum ar fi acela că, pentru că au fost catolici, „occidentali nu au fost însă niciodată creștini” (309).

Dacă nu au fost creștini, atunci ce trebuie să spunem despre creștinismul catolicilor? Afirmarea profesorului francez, desigur că nu este inatacabilă, constatările despre transpozițiunea spiritului juridic și politic al Romanilor în catolicism — ni se pare însă îndreptățită. Nu poate fi socotită, dealtfel, o simplă întâmplare, faptul că, dintre barbarii convertiți la începutul evului mediu, Germanii sunt acela care au păstrat cu cea mai statornică tradiție, dreptul roman, ca unul oficial etatic. Dealtfel această constatare este valabilă pentru toate popoarele apusene. În sudul Franței dreptul roman s'a menținut sub o formă sau alta până la codul Napoleon, iar în Germania, chiar după redactarea codului civil francez, către jumătatea veacului trecut, romanismul a întemeiat, recrudescând, o școală de înalt prestigiu teoretic, cu exponenți de talia unui Savigny, a unui Puchta, etc.

Conjugarea dintre spiritul politic al Romanilor, sintetizat în Codul Justinian și Catolicism, petrecută de o manieră atât de evidentă încât unii autori sunt de părere că barbarii au adevărat mai degrabă la spiritul roman decât la creștinism, — este un fenomen strict catolic. O paralelă între catolicism și ortodoxie, purtată pe baza influențelor laice care s'au inserat, operant, în atitudinea celor două dogme — ar fi deosebit de concludentă.

1) V. „Le Christianisme médiéval et moderne”, Flammarion, Paris, 1927. Lucrarea este scrisă în 1919.

Literatură, artă, idei...

Convorbiri literare: Omagiu lui Eminescu

La comemorarea celor 50 de ani de la moartea lui Mihai Eminescu, revista „Convorbiri literare” de sub conducerea actuală a d-lui I. E. Torouțiu, participă în mod impunător. Au fost concentrate în același volum numerele 6, 7, 8, 9, ale publicației alcătuit din total de aproape 1000 de pagini, format mare cu foarte multe reproduceri, ilustrații și fac-simile. Dar nu numai ravnă de a contribui în stil mare la comemorarea celui care a fost cel mai de seamă colaborator al „Convorbirilor literare” și care este și cel mai de seamă poet al țării, — trebuie să o remarcăm la d. Torouțiu, ci și planul d-sale, după care a întocmit impozantul volum omagial. Este un plan original demn de pomenirea lui Eminescu care aduce un mare folos cunoașterii poetului. Planul d-lui Torouțiu cuprinde două părți: prima, articole scrise asupra valorii lui Eminescu în cadrul literaturii românești, a doua, articole despre Eminescu în literatura universală. Această a doua parte oferă un foarte interesant material despre traduceri din Eminescu în limbile streine și despre prețuirea lui peste hotare. Volumul omagial realizat astfel începe cu un cuvânt regal: „Cuvântarea rostită la Academia Română”, de M. S. Regele Carol II, în ședința solemnă de la

16 Iunie, a. c., când s'a comemorat Eminescu. Printre articolele în românește, cităm: N. Iorga, Eminescu creator de generații; C. Rădulescu-Motru: Ce ne învață Eminescu; I. Petrovici: Poezia filosofică la Eminescu; apoi articolele d-lor: Leac. Morariu, I. Găvănescu, Gr. Trancu-Iași, dr. C. Bacaloglu, Grigore Pharekyde, Aron Cotruș, Radu Gyr, G. Murnu, Lucian Dumitrescu, Nicolae Petrescu, Horia Teulescu, Ștefan Preață, Teodor Al. Munteanu, Ștefan Struțeanu, Barbu Theodorescu, și alții. În a doua parte „Eminescu în literatura universală” sunt traduceri și articole despre Eminescu în următoarele limbi: italiană, polonă, bulgară, albaneză, greacă, iugoslavă, maghiară, slovacă, arabă, engleză, rusă, suedeză, cehă, engleză-americană, japoneză, evrească, germană, franceză și latină.

La cap. III, Documente, d. I. E. Torouțiu publică o scrisoare inedită a lui Eminescu, iar d. Barbu Theodorescu publică o contribuție la bibliografia eminesciană. Un ultim capitol, intitulat „Pentru streinătate” cuprinde traducerea în limbile franceză, germană, italiană, engleză, polonă, rusească, maghiară, a articolului „Eminescu, valoare dominantă a secolului nostru”, de d. I. E. Torouțiu, și Alexandru Ionescu.

DIFERENȚIALELE DIVINE

În curând va apărea o nouă lucrare filosofică de d. Lucian Blaga. Se numește „Diferențialele divine” și este întâia parte din trilogia cosmologică. Reamintim cititorilor schema după care se distribuie operele în configurația sistemului filosofic al d-lui Lucian Blaga. Locul prim îl ocupă trilogia cunoașterii („Bonul dogmatic”, „Cunoașterea luciferică” și „Cenzura transcendențială”); urmează trilogia cunoașterii („Orizont și stil”, „Spațiul mioritic” și „Geneza metaforii și sensul culturii”); în al treilea rând vine trilogia valorilor din care a apărut numai primul volum: „Artă și valoare”. Pe celelalte două autorul le are încă în lucru. Cartea pe care o anunțăm „Diferențialele divine” și care va apărea după sărbători, la „Fundatia pentru Literatură și Artă Regele Carol II”, constituie prima parte din trilogia cosmologică. Cuprinsul volumului „Diferențialele divine” stabilește punctul culminant al sistemului filosofic blagian. Prin el se deschide perspectiva metafizică din care se poate prevedea viuzina totală a filosofiei autorului.

Anunțăm că a cincea parte și ultima „Trilogia pragmatică” va încheia sistemul de gândire filosofică al d-lui Lucian Blaga.

TRAGICUL MODERN

În introducerea la Străniul Interludiu, piesa lui Eugene O'Neill, pe care a tradus-o din engleză d. P. Comarnescu subliniază importantă idee că autorul american a introdus în literatură modernă concepția

tragică a existenței. „Redând omenirii tragedia și marea dramă”, — scrie traducătorul O'Neill a întregit pentru cultura timpului nostru domeniile și comori. Grație lui O'Neill avem din nou tragedia, firește adaptată pe măsura conștiinței moderne, așa cum grație colonelului Lawrence am recăpătat epopeea adevărată, pierdută dealungul multor veacuri”.

VICTOR NEGOCESCU

D. Victor Negoescu a scris o carte intitulată „Dale lui Solomon”. Cuprinsul lucrării îl formează o seamă de anecdote, al căror humor reiese ușor din redactarea îndemnată a autorului, „Dale lui Solomon” s'a publicat în editura Vremea.

P. P. NEGULESCU

În ed. „Fundatia pentru Literatură și Artă Regele Carol II”, a apărut de curând vol. II din impozanta operă filosofică a d-lui prof. P. P. Negulescu „Destinul omenirii”. Volumul, care nu este decât continuarea celui tipărit anul trecut, cuprinde partea II și partea III, din vasta lucrare pe care autorul o închină problemei actuale a „destinului omenirii”. Punctul de plecare al d-lui P. P. Negulescu este starea actuală a civilizației și culturii lumii întregi, pe care studind-o, încearcă să-i prevadă viitorul. Ce va putea aduce omenirea? Care este „destinul” ei? Iată problema care și-o pune cugetătorul român, pornind dela diversitatea frământărilor lumii actuale.

MIHAIL LUNGIANU

„Licărliri în besnă”, se cheamă volumul de schițe și nuvele pe care îl publică d. Mihail Lungianu în ed. „Universul”.

Autorul atâtor volume premiate de „Academia Română” și răspândite în publicul cititor, oferă de data această un aspect nou de viață cerelat și zugrăvit.

E vorba de lumea unde se împarte dreptatea: a judecătorilor și a avocaților precum și a celor care ispășesc călcarea dreptății, osândiții de prin scri-sori.

„TARGOVIȘTEA” AN. I, Nr. I.

Viață de dulce trândăvie a provincie oferă din când în când surprize îndestulătoare pentru cei ce-l cunosc încetneala apelor de vis. Salutăm cu toată prietenia a-

pariția revistei „Targoviște” și îi urăm viață îndelungată și rodnică.

Din acest număr „Cuvântului înainte” al domnului Grigore I. Constantinescu, directorul revistei îi răspundem cu o îmbărbătare nedesmințită. Prezența lui Grigore Alexandrescu este cât se poate de bine venită.

„Stilul pentru toamnă” al d-lui George Păun merită o mențiune deosebită. Din scrisoarea d-lui Banu Mănescu ne plac deosebi-versurile:

La din roua ierbil
Cer să-l soarbă cerbil!
Ia-le cântăreților
Lumea dimineții lor.

În restul numărului colaborările valoroase ale d-lor Gr. Tollea, Victor Brânduş, I. Stroescu și Gr. Iulian.

m. a.

BAZIL MUNTEANU

Excelenta „Histoire de la littérature roumaine” a d-lui Bazil Munteanu, cărturarul care ne prezintă strălucit în Franța, va apărea zilele acestea și în traducere engleză sub titlul: Modern Romanian literature”. Traducerea se datorește d-lui Catgill Sprietsma, profesor la New-York. Ediția engleză a operei d-lui Munteanu, ca și cea franceză, are rolul deosebit de a da străinătății o informație sigură și în spirit modern, asupra literaturii românești.

ION PILLAT DESPRE MACE- DONSKI

Asupra poeziei lui Macedonski face o interesantă caracterizare d. Ion Pillat în prefața unei culegeri din versurile poetului, publicată recent de „Cartea Românească”, „Parnasiu” ca formă, serie d. Ion Pillat, dar simbolică prin fondul ei de evocări suferințiste; plastică și muzicală („Mănăstirea”); barbară și rafinată deopotrivă („Steapă”), — poezia aceasta, cu tot aportul simbolismului francez, rămâne profund originală prin puterea sa organică de a-și lega ființa de natură („Prietenie apasă”, „Lewki”), sau de a se realiza temperamental („Rondelul ajunge-rii la cer”). E o poezie virilă, stoică și optimistă, o poezie solară („Pe balta cără”) o poezie pentru care lumea exterioară există, vesnic balsam pentru sufletul rănit al omului superior. Nu e rece ca piatra impenetrabilă, — cum unii critici au pretins pe nedrept — ci e bronzul călit prin focul suferinții”.

RADU GYR

În colecția „Universul Literar” va apărea zilele acestea volumul „Corabia cu tufă-nici” al poetului Radu Gyr.

„Corabia cu tufă-nici” este poemul autumnal al unei grădini care-și trăiește ultimele vise, sub magia razelor de lună. Un cântec de toamnă, de desnaidejde și de moarte. Un mare simbol al sufletului și al vieții de pre-

tutindeni, închis într-o „comedie vegetală, jucată într-o grădină”...

Frăgezine, fantezie, vis, suavitate, iată ce aduce această nouă carte a lui Radu Gyr, cunoscutul și apreciatul poet, recent încununat cu premiul de poezie al societății Scriitorilor Români.

Volumul este ilustrat de pictorul Voinescu.

CHARLES PÉGU Y

(Urmare din pag. 1)

un „gamin” serios, imaginile și ritmurile poetice. Hugo îl interesa, îl citea cu pasiune, iar pe Corneille îl admira. Hugo era pentru el un poet păgân, un cântăreț bun pentru drumuri „lungi și singuratic” (lungi înțeleg, dar singuratic nu). Era, adică, tocmai ceea ce nu era Péguy. Căci el n'a admirat, deși e prea frumos, din Booz endormi acel arbore din vis la rădăcinile căruia cânta un rege și deasupra căruia murea un zeu. Charles Péguy s'a născut cu mișcările în cadență militară și prefera tuturor, versurile imperiale, scandate, versurile care „entrent dans les mémoires par les jarrets” și care, odată cetite, „chasseront, brutes impériales insoutenables régiments, tous les vers de tous les autres poètes”. Erau poate un fel de ecouri aburite din vechile cântări eroice ale Francezilor sau poate numai viața marțială, străbătută ca o cale subterană, în memoria turbulentă a poetului. În fiecare zi avea orele lui de plimbare. Atunci își simțea în cap rezonanțele apăsătoarelor lui alexandrini pe care nu i-a uitat nici în primul drum spre Chartres. Péguy nu făcea propriu zis poezie, ci forța poezia, ca un bătrân și drag camarad care te duce de mână, sau cum, la nouăsprezece ani, își forța camarazii la pas militar în „curtea roșie”. În asta stă adevărata lui substanță poetică și din acest unghiul numai atât interesează. Celelalte precizări și justificări aparțin speculației filosofice. În esență:

Charles Péguy asista la renașterea tomistă. Jacques Maritain îl vizita în fiecare zi. Dar, cu toate prietenile și cu toată riguroasa silogismelor, Péguy nu era convins. El vedea acolo, pe deoparte, un abuz de „deducție” și unul de „reticulație” (adică o nouă formă de raționalism), iar pe de alta, vedea că Sorbona evului mediu n'a fost mai docilă decât Sorbona modernă. Tendința lor și eroarea lor, după Péguy, stă în faptul că, și una și alta, gândesc „prin măsură” și nu prin condițiile organice, esențiale și omului și ființei. De aci o majoră: că filosofia lor (a Sorbonei medievale și moderne) e rezervată, prin schematismul ei, explicației și că e întoarsă către trecut. O filosofie revoltată și păcătoasă. Exact ca un soldat care se retrage din luptă. El voia o filosofie vie îndreptată către viitor și către posibil. Adică, în termeni generali, o filosofie a inspirației creatoare, a evoluției creatoare și a acțiunii creatoare. Capul albit al maestrului se vede. Am ajuns la un punct unde Charles Péguy împreună o logică intuitivă cu o metafizică spirituală. Din această intuiție centrală, esențială bergsoniană, provin toate animozitățile lui Péguy — și se știe cât sunt de viguroase! Ele vizează întâi istoria, care este un document substituit evenimentului și participăției interioare. Apoi, și imediat în legătură cu ea, vizează memoria obișnuită, care se mulțumește să repete automat trecutul și memoria care privește lucrurile în defilare, fără să le pătrundă. Mai rămâne

apoi un fel de memorie, singura care pare demnă de lui Péguy, memoria dramatică, care este viață în efort, mișcare, război, nu anchilozare și îmbătrânire. Chiar și experiența este păcătoasă și goală. Ea nu duce la „floarea supremă a omului” (poate că aceasta ar fi eroismul) și nici la ultima treaptă a „elanului vital”. Trecem la cealaltă latură a triumfului. Aci, Charles Péguy pune accentul pe dogma Incarnației. Et homo factus est. Dumnezeu s'a făcut carne. Asta nu în sens alegoric și figurat, ci în sens literal. Această dogmă comandă întreg destinul nostru. Corp și suflet, forță și cultură sau justiție, eroism și sfințenie, natură și grație, timp și eternitate, sunt toate lucruri distincte dar strâns legate, ca vasele într'un arbore. Și peste toate se ridică aburii rugăciunii, puterea miraculoasă a suferinții și speranța. Speranța, după Péguy, este una din temele fundamentale ale religiei.

Suntem în 1913. Charles Péguy are patruzeci de ani. Opera sa era aproape terminată, destinul său aproape sfârșit. Se uită în urmă la șirul celor douăzeci și ceva de ani de scris. La pămînte, la esuri, la critică, la poeme, la încercările sale filosofice, la raftul Caetelor și la ceea ce aștepta tiparul. Până acum apăruse deja toate cărțile lui. La loc de frunte era Le Mystère de la Charité de Jeanne d'Arc și Le Mystère des Saints Innocents. Apoi veneau, în ordine, Clio, Note sur M. Bergson, Notre Jeunesse și Eve, despre care spunea, cu toată convingerea, că nu este cu nimic inferioară Iliadei. Cărți pline de idei mari, de rezonanțe poetice, de armonii dureroase și totuși cât de puțin prețuite de cetitorii vremii! Multe insuccese într-o viață relativ scurtă, multă indiferență pentru efortul unui om care a iubit omenii și multă mizerie. Péguy era din ce în ce mai turmentat. Se abătuse asupra lui o urită melancolie. Într-o zi domnișoara Maritain, care înainte făcea la Caete o cronică antimilitară și anticlericală, a venit la redacție să-l vadă. Acum era după trecerea ei la catolicism, mai precis, după convertirea ei, și nu mai nutrea ideile lui Jean-Pierre. Când l-a văzut, prima întrebare a fost: „Comment allez-vous?” Iar răspunsul: „Fort mal. Je m'en vais. Ma maladie de foie me dévore. Je n'en ai plus pour longtemps”. Întrebarea următoare a fost: „N'y a-t-il que cette maladie qui vous ronge?” La care a răspuns: „Ah! vous le savez bien, tout s'en mêle, — je souffre atrocement, je souhaite de mourir”. Întrebările se înșirau, din aproape în aproape, răspunsurile la fel, din ce în ce mai triste. Domnișoara Maritain încerca să-l atragă oficial la catolicism, dar Péguy își lasă abătut capul și răspunde: „Je suis las, à bout, épuisé, ma vie temporelle est manquée. — Je prie sans cesse, malgré cela je suis horriblement malheureux... j'ai des grâces que vous ne soupçonnez pas!” Ultima frază a dat un argument puternic domnișoarei

Maritain. I-a spus că pentru aceste grații, datorează lui Dumnezeu o grațitudine infinită, și că dacă n'o face, va fi greșala lui. Îl sfătuia să meargă la un preot, dar el răspunde că preoții nu știu să-i vorbească. Péguy plângea. I-a adus aminte apoi că el are un prieten, unul din tinerete, scumpul Baillet, care se roagă pentru el, în fiecare zi, în capela mănăstirii Osterhout din Olanda. Iar când Péguy a auzit numele lui Baillet a izbucnit și mai tare în plâns. După o tăcere, a început: Je suis terriblement tourmenté. Je sens bien qu'il se livre en moi un combat terrible. La care domnișoara Maritain a intervenit: Et vous ignorez qui sera victorieux? Notre-Seigneur attend de vous que vous vous prononcier. Allez à lui. N'hésitez pas! Péguy avea o figură atât de torturată de triste sale reflecții și atât de palidă, încât tânărul Maritain se ruga, în gând, către Fecioara să-l inspire. După un timp, ea își reluă fraza: „Je crains, mon ami, que vous vous complaisiez dans votre douleur. Vous n'aimez pas Dieu comme il faut. Vous êtes dans l'abattement et le trouble. Or vous savez que Dieu nous a créés par amour afin que nous vivions dans la joie”. În mica redacție era plăcut, se auzea numai o singură voce. Péguy asculta grav și lacrimile îi curgeau încă. Apoi începu: „Mon péché, c'est vrai c'est le manque de confiance... Oui, connaître la paix, la paix avec Jésus!” O secundă tăcere și imediat brusc: „Oh! que je voudrais voir Baillet!” Imediat după această convorbire, și-a reluat corespondența cu prietenul lui călugăr. Nu mai trăia el, ci numai imaginea lui Dumnezeu trăia în el. Într-o dimineață, când Péguy poza în atelierul lui Pierre Laurens, cu sufletul în alte zări, începu să spună: „Moi aussi, je fais un portrait... je fais le portrait de Dieu le père”. Și intra-devă, Péguy făcea portretul lui Dumnezeu Tatăl, un Dumnezeu bonom, aproape comic, însă de un comic care este marca cea mai adevărată a purității inimii și care se sprijină pe substanța celei mai invincibile melancolii. Era chiar comicul lui Péguy, și fața augustă, albită, cu trăsăturile lui Henri Bergson, în care se vedea ceea ce are mai esențială spiritul bergsonian: puterea de reînnoire a sufletului. Carnea îi era slăbită. Îl măcinau durerile inimii. Ochiul lui Dumnezeu și toată figura lui îl urmărea peste tot. Dar el n'avea curaj. Era întors cu fața la pământ. Și totuși, cât de patetică trebuie c'a fost lupta! Într-o Joie cu soare Charles Péguy, ca un creștin din Evul Mediu, cu fruntea îndreptată spre cer, cu copul plin de armonii grave, apucase drumul spre Chartres. A făcut pe picioare trei zile, mai aproape de Dumnezeu, mai aproape de oameni, mai aproape de florile de câmp ale drumului și mai puțin turburat. Sâmbăta după amiază, încă dela 17 kilometri, a zărit la orizont vârful Catelealei. Când a fost în curte, era noapte. S'a rugat pentru copilul său bolnav și Sfânta Fecioară l-a salvat. Acest pelerinaj nu era

propriu zis o penitență, ci mai mult o despărțire de lucrurile lumii și o clipă de meditație. Tot atunci voia să-și încredințeze soția și copiii nebotezați Fecioarei. La brațul lui, până la Chartres, a fost tristul Alain-Fournier. A mai făcut și alte drumuri. — Încă două, dintre care unul cu fiul lui. Sufletul lui era mai alb, dar pe cer umblau norii războiului. Și Charles Péguy era un militar de vocație. El răspândea în generația lui toate virtuțile militare, toate sentimentele și toate speranțele florilor umane apărute după 1870, sub semnul umilinței franceze. În inima lui se simțea cadența revanșei, în creier se calcula, dar nu se știa ziua și cca-sul (astea erau lăse în seama lui Dumnezeu). În concepția chiar poetică a lui Péguy soldatul era un punct de onoare, un tânăr de sânge, un om de inimă, un înțelept și un copil, un luptător și un amic, un semănător de câmpuri și un fondator de cetăți. Și chiar mai mult. Un purtător de compas, care măsoară cantitatea de pământ pe care se vorbește o limbă, pe care sunt anumite obiceiuri, un anumit spirit, un anumit suflet și un anumit cult. Charles Péguy spunea mereu: „Un Auguste aisément peut faire des Virgiles. Non, mais c'est un Auguste, un César, qui FAIT la quantité de terre temporelle où un Virgile se fait entendre, où un Virgile peut espérer une temporelle immortalité spirituelle”. Și asta nu erau flori de stil, ci adevărați trăite. Mobilizarea generală l-a cuprins cu penița în mână. Magistrul eseu Note conjointe sur M. Descartes et la philosophie cartésienne purta data: „Samedi 1-er août 1914”. Frații Tharaud ne spun că ultimul articol, scris chiar în dimineața sfâșietoarelor găsuri de trompete, era o notă împotriva Indexului. Equipamentul lui era deja în regulă încă de acum patru ani. Își cere permisiune dela soție să plece înainte cu două zile să-și vadă prietenii. A plecat. La despărțire, soția lui, fosta domnișoară Baudouin, l-a întrebat dacă va trebui să-și boteze copilul pe care-l purta în pânțele. Răspunsul a fost: Vous y pensez... Mais, si je ne reviens pas, je vous prie d'aller chaque année en pèlerinage à Chartres”. A luat o trăsură și s'a dus la doamna Favre, mama lui Jacques Maritain. Și-a luat adio: „Grande amie, je pars soldat de la République pour le désarmement général et la dernière des guerres”. Ce profecție poetică! A doua zi a fost la unitate. Pe front și-a păstrat în permanență mesajul lui sacru de militar. Dar în 5 Septembrie, către ceasul cinci, spre seară, Charles Péguy, acest furios amant al gloriei, la mijlocul drumului dintre satele Villeroi și Monthyon, a căzut mort, lovit de o grenadă germană în cap, și strigând oamenilor săi culcați în tranșee: Tirez, tirez, nom de Dieu!” Vai! nefericite copil, dacă destinul nu ți-ar fi fost atât de amar...! Totuși, poate în ceruri sufletul lui este mulțumit. A dat cât poate de un erou. Dar funcționarul însărcinat cu punerea în ordine a fișei în Legiunea de onoare refuză să-l înscrie cu titlul Marnei, motivând că el a căzut în 5 Septembrie, iar că Marna a început la șase. Ce să-i faci! Erori terestre!

AXENTE SEVER POPOVICI